

565.

Kauka Jumal

Rahwatuikk 5 waatuses

♡ ♡

A. Riisberg

G. Roh't'i (R. Sööt'i) trükk, Juriewis 1915

K. Sööt - A. Kõbit

... ..

...

... ..

Kauka Jumal.

... ..

... ..

... ..

Gesolema näidendi mänguluba saab autorilt, aadress
A. Rihberg, Zurjewis (Tartus), — G. Rohi'i (R. Eddi'i)
raamatukaupluselt Zurjewis ja S. Leokese raamatukaupluselt
Wiljandis. Mänguloo eest on 10 rbl. maksta, lordamise eest 5 r.;
näitlemiseks ostetud raamatute-komplekti (10 eksempl.) päält
antakse 25% hinnaalandust. Loata mängimise eest hoiatatakse.

Kauka Jumal

Rahwatükk 5 waatuses (6 pildis)

A. Kibberg

G. Roh'i (K. Sõõri) trükk, Jurjewis 1915.

Kaunika Jümmal

Rapvaiküla a. m. a. (pildid)

H. Kippel

© Eesti Kirjandusmuuseum, Tallinn 1998

Osalised:

Mogri-Märt
Mari, selle naene
Märt, nende poeg
Miili, nende tütar
Mäidu, 5 aastane, Miili poeg
Maja-Ants
Leena, selle tütar
Peeter Pärn
Anu
Marjapuu
Urädnif
Töömeheid, tüdrukud, poisid, joodikud, alewielanikud.

Alg: Vähem minewif.

Kolmanda ja neljanda waatuse wahel on aasta,
neljanda ja wiienda waatuse wahel wiis aastat.

Esimene waatus.

Räätsa talus. Elumaja marjaaiapoolne külg. Üksa all
pink ja walge linaga kaetud laud, aia pääle on walgets küt-
ritud piimapütid kuitwama pandud, õunapuude alla muru
pääle kangad pleefima laotatud. Kewadine pühapäewa hom-
mif. Lahtiiste afnate taga harjutab keegi wiuliga lauluwiisifid.

1.

Veena (fergetes suweriities: lumiwalge jafi, ripnewad
juufsepatsid, tuleb toaft, waatab ringi, toob siis kähku lüna
ja hakkab muru pühkima. Wähe aja pärast tuleb tüdruk)

Anu (wanapoolne inimene, natuke kirjudes kirjuriities,
waatab, paneb jalatsimed käest ja hakkab hääs tujus pragama):
Tea, mis ta nüüd peaks jändama! Kas Räätsa talus
mitte enam teenijaid ei ole, kui perenaene ise püha-
päewa hommikul muru pühhib! (Tahab luuda Veena
käest ära wõtta, see ei anna). Mina ikka kaapifin eila
õhtu üle ka, aga ju teie ikka weel mõne puru leidfite!
Ega teie tahtmife järele ei saa.

Veena: Ära tee pattu, Anu! Kas fina minu
suuft juba halba sõna oled kuulnud, kui ja ütled,
et minu tahtmife järele ei saa?

Anu: No, kui ma ka ei ole kuulnud! Kas see
füdant ei sõõ, kui näed, et teine finu tehtud töõd
üle teeb? Andke luud fii!

Veena (ei anna luuda): Sina ei ole ju süüdi.
Danad wõdi kes fiin on fiblinud, wõdi tuul põhufõrffi
koffu kannud. Tööpäewal muidugi ei saa, olgu siis
pühapäewa hommikulgi.

Anu: Tea mis kirik siin veel ei ole! Doodake, ma lasen ise uuesti üle.

Seena: Lase olla! Kui ja aidata tahad, võta piimapütid aia päält ära, kuiwavad päikese käes lahti, ja — tibakannuga oleks waja wett tuua ja kangad märjaks lasta.

Anu (piimanduuksid tuppja tandes ja naljaga edasi tõrelbes): Ega teie juures ju tööl wahet ei ole ööl ega päewal! Kui enese teada juba kõik ära oled teinud, teie leiata ikka veel midagi. Teie tahate jeda Räätsja talu ju ühe aastaga rikkaks teha.

Seena (tahjatjedes): Ah, Anu, ma näen alles nüüd, et sa ennast wälja minema oled ehtinud! Lase olla, küll ma walan kangad ise üle; teed riided märjaks! — Kirikusse tahtsid minna?

Anu: Tea mida sinna kirikusse! Nüüd veel mõni ristiniimene kirikusse läheb! Emale tahtsin minna. Küll ma karja wastuwõtmise ajaks tagasi olen, kuu ma lippan!

Seena: Oletsid ometi mineku õhtupoolikuks jätnud ja koju minu feltsi jäänud!

Anu (imeks pannes): Teie feltsi? Ilma ime ikka! Mis feltsi teile waja on?

Seena: Mina ei taha ainuüksi koju jääda.

Anu: Kuidas — ainuüksi...?

Seena: Mari ometi läks juba hommiku wara ära ja poisid nõndasama. Inimese hinge ei ole majas! Hommikune piim ka alles majast läbi ajamata ja...

Anu: Aga peremees? Peremees ju kodus. Räätsjutab toas pilli. Kas see piima läbi ajada ei aita?

Seena: Mina ei taha temaga ainuüksi jääda! Kas ilma inimesed juba küllalt ei tõuka!

U n u: Mis nad siis tõukavad, lasj tõugata. Ega see meie peremees nii loll ei ole, et ta ei tea mis ta teeb. Wõi ma ei näe, kuidas ta filmad teie järele käivad? Kas pistab weel jala kodust wälja? Enne ei seisnud mitte päewagi kodus, aeles ilma mööda ümber, kui tuli, oli joobnud täis, sõimas ja prassis! Müüd kui jootu teine inimene.

U e e n a: Ega see minu pärast ei ole. Kauga ta's endist elu edasi pidi elama? Üksford pidi ometi ka mõtlema ja ennast muutma hakkama. Temast saab weel esimene noormees üle walla. Küll ja näed!

U n u: Muidugi saab, aga — kelle pärast see saab? Teie pärast. Seda näeb rumalam kui sõge. — Millal pulmad saavad, Ueeni?

U e e n a: Pulmad? Ära niisugust juttu aja. Kellega mul pulmad peavad saama?

U n u: Wõi weel küsib? Peremehega! Kust ta weel ilusamat, paremat ja usinamat tahab leida, kui omal igapäew kodus ootamas?

U e e n a (õhates): Dotamas ei ole tal midagi! Ei, ei! Seda teadwad kõik ja tead sina ka, et mina — ootamise pääl siin ei ole! Näatsale oli ilma palgata orja waja, ja — kuhugile me ei pääsenud! Jäa pidi Mogri-Märdi tahtmist täitma ja mu siia andma!

U n u: Kui mina ei oleks tahtnud, ei oleks mind kuue hobusega siia saadud!

U e e n a: Ah, Uuu, ja ei tea! Siis oleks wana Märt meile oksjoni teinud!

U n u: Ja siis kisute teie ennast siin wõi lõhki? Oma eest ka ei wõi hulleminini orjata kui teie orjate, et mõnikord päris kahju waadata. Teie ei läbe ju õõsel ka magada. . .

U e e n a: Olen ma siin, siis täidan ma oma kohut. Meid on neli õde, meie ema ei ole meid teistite õpetanud!

A n u: Küll mina oskaks wana Märdi aia wahela ajada saan! Kas tema kae all ei kannata palju inimesi ja tema omad lapsed kõigepäält! Aga — ära minu sõnu edasi räägi, Anu, tulid libedusega suust, ja — ja ise hakkasid. Sa oled ju minu wastu nii häa, kunagi ei ole käskida waja ega...

Seena: Ah, Anu, mis aia wahela mina teda ajada saan! Kas tema kae all ei kannata palju inimesi ja tema omad lapsed kõigepäält! Aga — ära minu sõnu edasi räägi, Anu, tulid libedusega suust, ja — ja ise hakkasid. Sa oled ju minu wastu nii häa, kunagi ei ole käskida waja ega...

A n u: Teie eest, perenaene, teie eest läheks kas wõi tulest ja weest läbi. Teie olete kui oma sugune, peate teenijat ka inimeseks! Kui teil abimeest wõi jelttimeest waja — seda ma ütlen — wana wõi noore Märdi wastu, siis teate, kus peretoas Anu on! Wana-Anu on neist kõigist üle, ei ole neile midagi wõlgu. Teie pärast ma jürripäewal siia jään. Kui teid ei oleks olnud, Wana-Anu koda oleks ammu mujal suitsenud. Ja kui noorel peremehel tõsine nõu ei ole, perenaene, kui tal tõsine nõu ei ole siis — (kuuleb et Märt tuleb, näitab rusikat, wõtab aia päält pangid ja kaeltõugud, — ümber nurga ära).

2.

N o o r = M ä r t (tuleb särki wäel toast, paneb tats kätt tulla taha kottu ja aigutab): Ah! Igaw, niisugune pühapäewa hommik, Seeni, mis?

Seena: Ei tea. Mina ei märka ühti, et ta igaw on.

M ä r t: Ja, teie! Teiega on teine asi. Teie leiate igalpool midagi teha. Aga mina? Mis mina enesega pääle hakkas?

Seena: Mängisite ju praegu nii kenasti. Ma toon wiinuli wälja? Siin akna all on häa istuda.

M ä r t (istub): Ei taha enam. Küllalt sai.

Seena: Ja leht? Kas see juba läbi loetud? Ma toon lehe.

M ä r t: Mis säälgi fees on? Wana tuttav lori. Sääl ei ole ka uut!

Leena: Siis minge wälja põldusid waatama.

M ä r t: Tulge kaasa!

Leena: Mina?

M ä r t: No muidugi.

Leena: Ja ilma inimesed? Külarahwas? Mis need siis ütlevad?

M ä r t: Need ütlevad: Räätsja peremeest pere-naest waatawad oma põldusid.

Leena: Ja see oleks siis — kena kuulda? Iseäranis minu kohta?

M ä r t: Ükskord see ikka nõnda tuleb.

Leena: Misfugune jutt! (Pöörab ära, astub tangaste poole).

M ä r t: (temale järele minnes, rõhuga): Ükskord see ikka nõnda tuleb, Leeni!

Leena: (häälega, millest libedus läbi kõlab): Ei! Nõnda see küll kunagi ei tule!

M ä r t: Teil ei ole siis mitte ühtegi lahket sõna minu jaoks? Ja olete ometi muidu kõdikide inimeste wastu hää!

Leena (üleswaadates tõsiselt): Seda te ei wõi ütelda, Märt, et mul lahket sõna teie jaoks ei ole. Muidugi, kui te niifuguse jutuga tulete. . .

M ä r t: Kas teil siis südant rinnus ei olegi, Leeni, kas teie ei tea, mis teie minust olete teinud? Inimese olete minust teinud ja nüüd ei ole teil selle uue inimese wastu mingit kaastundmust!

Leena: Ah, Märt! Kuidas teie seda wõite ütelda! Kes siis selle uue inimese üle, kellest teie räägite, enam rõõmu tunneb, kui mina? Kui minu piüüdmine, teile maja kodusemaks ja armsamaks teha, selleks wähegi kaasa on aitanud, — kas ma siis selle pääle uhke ei ole?

Märt (tõhijelt): Veeni! Ükskord see asi meie wahel ometi kõne alla peab tulema?

Veena: Mis iheäralist küll meie wahel kõne alla peaks tulema? Midagi, mida kõne alla wõtta asjata, mille lõpp juba ette teada? Ah, Märt! Arge tehke mulle elu raskemaks, kui see muudugi juba on!

Märt: Veeni! Teie ei tea mitte, wõi teie ei taha teada. .! Ja mina mõtlesin, et teie ometi peaksite teadma. .!

Veena: Mis teie ütelda tahate? Pareim, Märt, kui ma mitte ei tea. Mis kasu sellest oleks? Mina olen ennast teie teiste teenijatega ühte kilba lugenud, ärge hakake mind süüdi eraldama, sellest ei tule hääd!

(Anu tuleb weepaariga, Märt astub kõrvalt kõrvale).

3.

(Anu ja Veena hakkawad sangaid kajuma, Märt kõnnib lähemale).

Märt: Kas sa kirikusse ei lähegi, Anu?

Anu: Müüid weel? Teised hakkawad juba tagasi tulema.

Märt: Wõi muudu külasse?

Anu: Ei lähe mina kuhugile!

Märt: Mis sa's kodus konutad? Plus pühabane päew. .?

Anu: Ei wõi ära minna.

Märt: No? Mispäraft siis mitte?

Anu: Ma pean ju perenaese järele walwama!

Veena (näitab ühtelugu Anule filmade ja kättega, et see peaks waitima, Anu ei kuula).

Märt: So? Mis sa's perenaese järele pead walwama?

Anu: Et ära ei warastata.

Märt: Kes teda siis ära warastada tahab?

Anu: Wõi mina tean. Wõib olla, peremees ise. Sel on jeesugused filmad.

Märt: So? Wõi niisugune amet on sul täna? Ise hakkasid selle pääle, wõi käskis keegi?

Anu: Wana-Anu ei tee midagi, kui ei kästa.

Märt: Kes see käskis?

Anu: Wõi peremees ei tea, kes majas tüdrukute käskija on. (Wõtab tühjad panged selga, ära).

Märt (Seenale otša waadates): Teie tellisite siis omale — hoidja?

Seena (naerdes): Wõib olla ka.

Märt: Keda te siis ei usalda, iseennast wõi mind?

Seena (nagu enne): Päriskästi mitte ühte ega teist.

Anu (tagasi tulles): Minge külalistele wastu. Mogri-Märt seob hobust aia külge! (Ära).

Seena (tahab ära jooksata).

Märt (Seenale wastu astudes, kirglikelt): Seeni! Et sa tead! Mitte keegi ei päästa sind minu käest. Mitte keegi! Ehk mina ei ole Räätsa-Märt! (Seenale filma waadates, südamlitult): Mina — armastan sind, Seeni! (Pöörab wärawa poole ninema).

Seena (filmad lõdwad särama, aga ainult filmapilguks; tahab kiiresti pannes, kurwalt): Oh Jumal, Jumal! Mis sest küll peab saama! (Kogub enna si filmapilgu, siis ka Märdile järele).

4.

(Mogri-Märt tütre Miiliga tulewad aiawärawast. Märt nagu würi, kes oma walda wantama tuleb, toores ja uhte, ei fergita kübarat ega tereta. Miili jookseb temast mööda Seenat teretama).

Noor-Märt: Tere ija! Kuidas sa nii hääd mõtte pääle tulid, meid wantama tulla? Praegu pidin (lõõb filmad korraks Seena poole) Seenile ütleva:

pääle lõunat paneme hobuse ette ja sõidame Mogrile.
(Sirutab käe isale vastu, see peab käeandmist asjata kombeks).

Wana = Märt (urisedes, iga sõna nagu kägistades):
Mis kiiam sul siis oli?

Noor = Märt (jahedamalt, pistab ärapälatud käe
püstitastusse): Ei midagi iseäralist. Niisamuti. Ei ole
tüll aega enam koku saanud. . .

Teena (ennast Miili käest lahti tehes, võtab südam-
likult wana Märdi käe, mida see nagu puutompu wapustada
laseb): See oli tõepoolest ilus, et te tulite ja Miili
ka kaasa tõite! Hommikust saadik oli niisugune tunne,
et külalised tulewad, ja — tulidki. . .

Wana = Märt (urisedes): Mis ta n'd edwistab!

Teena (ei pane äratõukawaid sõnu tähelegi): Kas
istute siiasamasse, wõi tulete tuppa? Siin väljas
ongi lõbusam. . . (Nähes, et wana Märt nii puine on,
lõpewad tal sõnad suust).

Wana = Märt (toorelt): Mis fina siis halb, id,
ega me sinu külalised ei ole.

Teena (jahmatab, aga püüab fiiski lahke olla): Minu
külalised ikka ka, Miili minu külaline! Noorel pere-
mehel oligi kõige hommiku aeg igaw. . .

Miili (tõmbab Teenat kättpidi eemale): Tule ära,
mis sa ennast näägutada lased!

Wana = Märt (nagu lastu, raskesti pingile waju des):
Wõi igaw! Wõtku naene ära, siis ei ole enam igaw.
(Pojale). No mis sa's wahid, nagu ei oleks sa mind
enne näinud? Tee suu lahti ja wasta.

Noor = Märt (nutralt): Mis ma pean wastama,
kui sa midagi ei ole küsinud?

Wana = Märt: No siis ära wahi, suu filmad
ammuli. (Sattab nappi pudelit tustust wälja kistuma, Teenale):
Kahwel too, wõi mis!

Teena: Kohe! Ma toon midagi pääle wõtta ka!
(Sootseb tuppa).

Wana=Märt (filmas lina laual): Näe, misju-
gust edevust siin ei aeta, lina laua pääl.!

Noor=Märt (rahulikult): Ära häbalda midagi,
isa, see ei ole sinu raha eest. See on Veeni enese
töö, näe, sääl on weel terve rida kangaid maas.

Wana=Märt (nagu enne): Wõi ei ole minu
raha eest? Kelle raha eest siis? Sinu raha eest wist?

Noor=Märt: Seekord küll! Sinule on rent
makstud.

Wana=Märt (turjalt): Wõi rent makstud? Ja
kolme endise aasta rent? Kus see on? Kas see ka
on makstud?

Noor=Märt (pöörab tufaselt näo kõrwale).

Veena (tuleb, paneb korbitaldriku ja klaasid lauale;
hakkab pudelit lahti kiskuma).

Wana=Märt: Waata, kuidas siin lagasta-
takse, siin süüakse korpe! Mina ei saa korpe süüa,
mina ei wõi, minul ei ole seda raha, — siin süüakse
korpe!

Veena: Mõgri-onu, mis te nüüd kuri olete,
ega me ju iga pühapäew..! Nagu aimdus oli, et
külalised tulewad. Ja — meil ikka tänawu saja rubla
eest wõid ära müüdnud kah..!

Wana=Märt (lõtkab käega korbitaldriku ja klaasid
tõlinal eemale ja äigab pudeli ümbert kinni): Ja kus see
raha on? (Wahtist peopesa näidates): Mina ei ole raha
näinud ühti.

Veena (aralt): Maha peremehe käes!

Wana=Märt (turjalt wahtides): Peremehe
käes? Kes see siin see peremees on? (Cogistab pudelist
wiina ja tõstab siis pudeli poja ette). No wõta!

Noor=Märt: Tänan! Mina ei taha.

Wana=Märt (pilgates): So-oh! Minu poeg
ei wõtagi wiina, minu poeg ei tahagi mees olla!

Noor=Märt (tarnilt): Ei võta jah. Tead küll, mis sellest võtmisest välja tuli. Heitsid mulle praegu maksmata jäänud renti ette!

Wana=Märt: No lõrreta siis pääle, mina võtan teda. Mina võin teda võtta, minul ei ole renti maksta. (Vogistab jälle pudelift).

Veena (meelitades): Katfuge ikka meie korpi ka, mis te ära põlgate!

Wana=Märt (wenitades, et öieti oma suuruft näidata): Mida võtmed ja rehnudi raamat too siia!

Noor=Märt: Jsa, kui sa niisuguses tujus oled ja ilmsüüta inimestele haiget teed, siis parem kui sa ei oleks tulnudki!

Veena (nutratt): Jah, ei tea, kes wanaperemehe nõnda ära on pahandanud!

Miili (tähemate tultes): Mina tean küll. Tuh-tame=Jaaf pidi isale täna tuhandarublalise obligatfioni oma talu pääle viiesaja vastu ära tooma, nüüd jälle ei toonud, ootus ja lootus oli ilmaaegu.

Wana=Märt (hoiatades, rõht viimase silbi pääl): Miili-i!

Miili (edewalt): ... nüüd jälle ei toonud, oli Jaasi=Jaani käest päris tuhat rubla tuhanda vastu laenata saanud...

Wana=Märt (Veenale delatt): Mis sa wahid siin, juu filmad pärani ja kuulatad wamiili asju!

Veena (kohtudes ära).

Miili: Mis sa's Veenile sellepäraft suhu filmi kinni kargad? Ega's tema süüdlane ei ole, et sul sehwt tegemata jäi? Tuhad oleksid sa ikka välja nõudnud, kui sa ka kõiges wiisjada oleksid annud. (Zutustamiise kombel wennale): Jsa on pahane, et üks obligatfion wallast Jaasi=Jaani kätte läks, kuna teised kõik tema käes on...

Wana=Märt (ahwardates): Miili-i!

Miili: . . . isa kogu ei ole täielik, üks obligatsioon on mujal, seda ta ei wõi muustada!

Wana=Märt (ei jõua ennast pidada): Nojah, niisugune nälgarott! Enesel ei olegi enam raha, kui kõiges see tuhat waewalt, — jellejama topib Suhtame=Jaagu kätte. Ja — tuhat tuhanda vastu! Kes seda enne on kuulnud! Kus on weel teine niisugune rumal, kes sedawiisi raha laenab! Häh!

Miili (astub teenile järele).

Noor=Märt (piinatult): Piinlik seda kõike kuulda, isa! Jaasi=Jaan on aus mees, et ta Suhtame=Jaagu sinu küüsi päästis!

Wana=Märt: Pois-s-s!

Noor=Märt: Sina lasud ju terve walla pääl nagu paine! Kui palju inimesi ja oma rahalaenamifega juba õnnetuks ei ole teinud!

Wana=Märt (suurelt): Ei ole mina kedagi kutsumas käinud, ei ole minu käes ühtegi wägisi wõdetud kopikat. Kõik on ausasti saadud ja iga mehe enese tahtmise järele minu kätte toodud. (Paneb ruffitas käe raskesti laua pääle). Ja sina? Mis sina's arwad? See on ometi ükstakõik, kui palju Suhtame=Jaagule anna, wiisjada wõi tuhat. Aramaksta ta seda ikka ei jõua, talu ikka läheb, mingi pikka wõi lühikest aega!

Noor=Märt: Minu meelest on see wargus, kui ja wiisjada annad ja tuhat wõtad. See on enam, see on rõõwimine!

Wana=Märt (wihaselt): See on protsent, mis raha kannab, raha protsent! Tark inimene wõtab vastu, mis temale tuuakse. Ja kui sina teistwiisi tahad elama hakata, on sul warsti peenike peos! On ikka hää sinulegi, kui minul midagi on. Hohoho,

päris hää! (Ujab enmast üles). So, ja nüüd tule, läheme sinu majapidamist vaatama. Läheme wähe aida juurde, siis saame warsti näha, kui palju sul asja uhkustada on. (Astub wärawa poole).

Noor-Märt (tusafelt): Wõid waadata, kui sa tahad. (Toob toast wõtmed, astub isale järele).

5.

(Seena ja Miili tulewad käsitäes toast).

Miili (rõõmsalt): Ja — kas ja tead, Seeni, kas ja ostad aimata? Minul on — peigmees!

Seena (elawalt): Tõesti? Siis ma soowin sü-damest õnne! Wõi niitkaugel! Ja mitte sõna ka ei ole sellest kuulnud! Muidu oli ikka terve kihelkond kõla täis, kui sul korra jälle kofilane oli käinud.

Miili: Ega seda ei tea ka keegi inimese hing, ega ta weel isa käest küsimas ei ole käinud.

Seena: Ah! Sul on siis enese walitud peig-mees? Siis ma soowin weel enam tuhat korda õnne! Mina kartsin ikka, et sa korra oma tahtmise wastu kellegile minema pead, keda isa tahab ja sina mitte.

Miili: Jsa? Jsa üteltu mis tahes, sellest mina enam ei hooli. Kas ma wanaks tüdrukuts pean jääma? Ei, seda ma ei taha.

Seena: Koh, seda Mogri-Märdi tütrele kartta ei ole!

Miili: Kuidas ei ole? Kas isa mind lasseb mõnele minna? Üks ei ole hää ega teine. Ühel on talu liig wäike, teisel ei ole heinamaad hääd. Kolmandal on perekonna-wõlad maksta, neljandal õde ees. Ja mis weel wiendal ja kuendal wiga... , isa leiab ikka midagi laita ja keelda. Pahlke-Deenu pojale oleksin ma läinud, teda ma armastasin, (hatab nutma) selle talul ei olnud küllalt metsa!

Veena: Mis sa teda veel taga leinad, see juba...

Miili: Jah, temal juba ammu naene ja laps! Puldre-Peetri pojale oleksin ka läinud, jälle isa ei lastnud, selle talu piirist aeti raudtee-siht läbi, jälle ei kõlbanud ja — sedawiisi (tuitatab filmi) ... seda-wiisi ongi kõik inimesed ära hirmutatud ja keegi ei julgegi enam tahtma tulla...

Veena: Nüüd on sul siis jälle keegi, kellele sa minna tahad? Siis pea süda rõõmus ja tee ka asi läbi! Kuuled, Miili!

Miili (aitivalt filmi): Jah, Veeni, nüüd mul on jälle! Ja kas sa tead, misjugune! Plus, elaw, uhke, niisugune kelle järele kõikide tüdrukute filmad käiwad..! Ja kuidas ta mind armastab! Ah Veeni, ma olen nii õnnelik, (kaifutab Veenit ja keerleb temaga ringi) nii rõõmus ja ... ah, ma ei mõista ütelda, kuidas!

Veena: Kas mina teda ka tunnen?

Miili: Muidugi tunned! Aga pea suu, Veeni, kuuled! Mitte elawale kui hingele...

Veena: Teadagi, kui sellest veel rääkida ei wõi. Kes ta siis on?

Miili: Kaupmees Pärn!

Veena (ennast Miili käte wahelt lahti tehes): Kaupmees Pärn? Kiriku juurest?

Miili: Nojah! Ah, ma olen nii rõõmus, nii õnnelik..!

Veena (rahulifelt): See on ju pää asi, et sa õnnelik oled. Aga — isa? Kas Pärn temale hääd küllalt on? Kas isa sind temalegi minna lasseb?

Miili: Jaa? Tema tehtu nüüd mis tahes, mina enam ei kuula!

Veena: Aga kui — isa sulle midagi ühes ei anna?

Miili: Ärgu andku! Pärn ütleb: tema selle järele ei küsi. Ah, kuidas ta mind armastab! Üle päewa saadab mulle kirja! Ja kui sa teaksid, Veeni, misjuguise! Kui sa meile tuled, küll ma annan sulle lugeda!

Veena: Wõi iga üle päewa? Kuidas sa kirjad kätte saad, et isa ei tea?

Miili: Ja, mõtle ometi, kui kaval ta on, mis ta wälja on mõelnud! Postitaskuandja läheb ju meist mööda ja paneb kirja tee ääre kivi alla. Säält toon ära. Minewal pühapäewal, kui ma sääl käisin, ütles ta. . .

Veena: Mis? Sina käisid tema juures?

Miili: Nojah, mis sest siis?

Veena: Nojah, aga. . . Kuidas temal siis pühapäewal aega on? Temal on ju pühapäewal pood lahti?

Miili: Poe kõrwal on ometi wäike kammer. Mina ei saa ju muul ajal kodust wälja, kui kirikusse mineki pähe. Siis, jutluse ajal. . .

Veena: Mõned ütlevad — Miili, ära sa pahaks pane — et Pärn suur tüdrukute-kütt olla ja et jään poe kõrwal kambris alati naesterahwast külalisi käiawat. . .

Miili: Jma inimeste jutt, Veena. Ega Pärn seda ei salga! See on muidu äri pärast, et ta mõnikord kedagi tuppa wiib, seda enam tulewad tüdrukud oftma ja ei lähe teise poodi, harjuski juure.

Veena: Wõib olla. Ja — Pärn ei tee sinu kaaswara pääle mingit rehuungi? Mõni ütleb: Pärn otsiwat rikast naist, temal ei minnagi kauplemisega hästi.

Miili: Pärn ütleb, et kui isa hääga ei anna, tema minu kas wõi ihuhalasti salaja majast wiib ja millegistki ei küsi.

Seena: Oh sa õnnelik Miili!

Miili: Ja, ja sina ka, Seeni, pead oma Märdi saama, ajagu isa kas wõi tiritammi!

Seena: Mina? Mis juttu sa ajad? Mina?

Miili (elawalt): Nojah, sina, nimelt sina! Sa arwad, et ma ei tea? Oi, Seeni, meie teeme veel ühel ajal pulmad!

Seena (nutkalt): See on ilmainimeste wäljamõeldud jutt, Miili!

Miili: No salga pääle, kui sa ütelda ei taha. Mina tean mis ma tean. Tule, lähme tuppa, teised tulewad. Sää! räägime edasi. (Wtib Seena kättypid tuppa).

6.

(Mõlemad Märdid. Wana-Märt lasseb ennast jälle nagu lastu laua juure maha, tõmbab nüüd forbitaldrefu lähemale ja hakkab juure suuga sööma, kuna noor-Märt laua juure seisna jääb).

Noor-Märt (kui isa midagi ei ütle): No sa ei ütle midagi, isa?

Wana-Märt: Mis ma's pean ütleva. Sinad on sul alles. . .

Noor-Märt: Hinda ei olnud, et müüa oleks maksnud. . .

Wana-Märt (luurawalt): Palju sul siis raha waja on?

Noor-Märt: Raha? Ei tea teda praegu millegi pääle waja olemat.

Wana-Märt (palju lahkemalt): Sa tuled siis omaga üsna hästi läbi?

Noor-Märt (tehitab õigu).

Wana-Märt (ifka süües): Kuidas sul siis töb-järg on? Millal sa sõnnikut wedama hakkad?

Noor-Märt: Sõnnikut wedama? Kas sa tee ääres tähele ei pannud? Sõpetasin eila juba siisjetünda.

Wana=Märt (tal jääb imestuse pärast pala poole tee päale suhu piimata): Ime! Mina ei ole veel hakanudki. Ja — raha ei ole sul ka waja?

Noor=Märt: Ei. Kuidas ja selle päale tuled, et mul — raha waja peab olema?

Wana=Märt: No, kui endiseid aastaid mõtelba?

Noor=Märt (filmi eemale pöörates, nagu häbelikult): Endiseid aastaid peame ära unustada katsuna!

Wana=Märt (iseeneses uhkustades): Oli ikka tark mõte, sulle noor, ilus tüdruk perenaeseks panna, seisad paremini kodus. .!

Noor=Märt (imeks pannes): Selle mõttega mõtšid ja Teeni majasše. .?

Wana=Märt (naerdes): Mis sina siis arwafid?

Noor=Märt: Mina mõtlešin, sul seisis ainult odaw, ustay inimene filmas, kellele palju palka maksta waja ei ole.

Wana=Märt: Hähähä! See muidugi ka. (Lükkab tühja talbreku eemale, suud maigutades). Päris hääd! Oskab teha küll.

Noor=Märt (erutatult, sügawasti hinge tõnmates, hoogu wõttes): Jsa!

Wana=Märt: No mis siis?

Noor=Märt: Teeniga on õnnistus majasše tulnud, tema läbi on minust inimene saanud, tema läbi on majapidamine niisugune kui ta on — aita mind teda nüüd ka kinni pidada!

Wana=Märt: Kas ta ärajooksta tahab? Ära kardä, kuhugile ei lähe. Bafe see minu mure olla.

Noor=Märt: Ah, isa! Wäe wõimuga? Sa ei saa minust aru!

Wana=Märt: No kui ta ärajooksta tahab? (Muigates). Teda hääga kinni pidada, seda peatšid ja

ometi ise mõistma! Muidu ei olnud ja sugugi nõnda rumal.

Noor=Märt: No ja, isa, ja peaksid mind vähe kindlamale jalale seadima. Mis ja arvad? Wana olen ma seks ometi juba küllalt, minu majapidamisega olid ja rahul, mina ei ole enam see mis ma olin, ja —

Wana=Märt: Ma olen sulle ju talu pidada annud, mis siis veel?

Noor=Märt: Seadi mind julgele jalale, lasse Räätsa talu minu nime pääle kirjutada.

Wana=Märt: Hähähähä!

Noor=Märt (erutatult): Mispärast siis mitte? Sa näed ju, seda enam karta ei ole, et ma talu läbi löön? Sulle jääb ju su oma suur koht, seda tahtma mina ei tule!

Wana=Märt: Enne surma ei tee mina midagi. Nõnda rumal ma ei ole. Ei!

Noor=Märt: Ma palun sind, isa!

Wana=Märt: Mis ja nüüd! Küll sa korra saad köid! Kust see warandusehinu sulle nüüd korraga tuleb? Ja mis sa's tahad? Talu on sul käes, ela! Kui sa renti maksta ei jõua, ma ei nõua. Mis sa's veel...?

Noor=Märt: Nojaa, isa, aga eks kindlam jalgealune oleks ikka kindlam! Ma olen ju väga tänulik, et sa asjaga päri oled ja tahaksin siis küll, mida warem seda parem pulmad ära teha.

Wana=Märt: Seda sa siis wõtta oled mõtelnud?

Noor=Märt (jahmatades, erutatult): Kuidas? Kellest siis meie wahel praegu kõne oli? Teenit tahan ma wõtta.

Wana=Märt (tšalmalt): **Veemit!** Misjuguft Veemit? See nini pääle. (Pigistab filmad pilukile, järele mõteldes): Kellel siin ümberkaudu Veemist tütar mõiks olla, keda mõtta sünnib?

Noor=Märt (suures ärevuses): Meie oma Veemit, sedasama Veemit, kelle ja mulle perenaefeks oled pannud, kellest ja praegu ütlesid, et — seda kunsti, teda hääga kinni pidada, peaksin ma ometi mõistma? Kas ja's nüüd äkki teijiti mõtlema oled hakanud?

Wana=Märt (hakkab laia hääleaga naerma).

Noor=Märt (õnnetult): Mis ja's nüüd naerad?

Wana=Märt: Kuudas ma's mitte ei pea naerma! (Tõusma meelepahaga): **Mogri-Märdi** ainus poeg ja **Masa-Antsu** tütar! **Kaaswaraks** toob ta sulle muidugi selle mõla ühes, mis isal minule maksta on, mis?

Noor=Märt (temal on nagu mõim põlvede seest kadunud, ta otsib istet).

Wana=Märt: Ei! **Mogri-Märdi** pojale ei ole kõigerikkam ka weel rikas küllalt! Mis ma räägin, nii rikast ei olegi! (Tigedalt). Ja siis kõneled sina **Masa-Antsu** tütrest! See peab minu poeg olema, kes, niisugust rumalat lori ajab! (Ajab ennaft üles): Kuu ma's siin niisugust lollust dige päält kuuln? (Süüab): **Miili-i!** (**Mõurgades**): **Miili-i!**

Miili (ilmus lahtise afna pääle): **Jah!**

Wana=Märt: **Tule!** **Mina** lähen! (Hakkab wärama poole astuma).

Noor=Märt (ühe sammu temale järele astudes, südame põhjast): **Jsa!**

(**Wana=Märt** ei jää peatama, ega waata tagasi. Väwe pääl jätab **Miili** nutja **Veena**ga tähtu jumalaga, nokutab wenna poole pääd ja tõttab isale järele. **Veena** kaob tupp).

Noor=Märt (pingile langedes, kätt otša ette lüües, waluga): **Üh!**

(**GeSriie**).

Teine waatus.

Mogri talus. Wähebane, wanatmoodi taluhoone taga-
kammer. Madal lagi, wäikesed aknad, kistad majariistad;
ainute toredus on raudne rahakapp ja seina pääl naela
otsas püss. Rahemat kätt aknad õue poole külge, tagaseinas
uks peretoa kaudu õue, paremat kätt ahi ja teine uks. Kui
aknad lahti, kuulub eemalt kirvestega raumist ja saagimist.

1.

(Lahtise akna all seisab Wana-Märt ja rääskab aknast
wälja õue. Tantsib kabe jala pääl ärituse pärast. Ahju kõrwal
nurgas woki taga perenaene. Læwe kõrwal seisab alandlikult
Marjapuu, ilma et suud lahti teeks; sügab wähele habet).

Wana-Märt: Soo, no — halka nüüd lii-
kuma! Seda jalga tõsta — teist. Seda jalga —
teist! — Said juba paigalt ära? — Rutemini wähe!

Weniw hääl (õuest): Ega ma rutemini ei saa,
kui ifka inimene!

Wana-Märt: Ah rutemini ei saa, kui ifka
inimene? Soo, sina oled kah inimene? Wõi sina kah?

Hääl (õuest): Ju ma ifka olen, hobune ma ju
ei ole!

Wana-Märt: Wõi ei ole hobune? Waata,
et ma ei tule õue ja ei pane su hobuse kõrvale
tiisliisje! — Taosjed wõta säält seina päält! Looft
ka, — ohjad! Rutemini! Wõi tema ei ole hobune!
Nojah, muidugi ei ole, temale maksja palka! Sa
oled hullem kui hobune, hullem! Hobusele lõika
piitsaga, saad ta liikuma, sind — ääh! (Pöörab akna
alt ära ja tõmbab selle kinni). Oleks waja minna ja
temale paar tulist kõrwetada, et ta õige näeks, mis
ta on ja mis ta ei ole! Aga — noh. .!

Perenaene (õnnetult): Mis sa nüüd ometi nõnda rüüstad, juba esmaspäeva hommikul jälle! Millal nõnda see nädal otsa saab! Sedawiiji ei wõi küll enam keegi ristitud inimene sinu teenistusesse hakata.

Wana-Märt: Siis toon ma niisugusid, kes ristimata! Wenimise eest mina palka ei maksa, wenimise eest mitte! Mina ütlen temale: wõta hobune, too soo seest koorem samblaid, ehituse töömehed ootawad. Tema hakab jalgu mäsšima, tema — „paljaste jalgadega soo sisse ei lähe!“ Mäsšib ja mäsšib, wenib ja wenib, mina — oota ja oota! Et neile kuraditele ka — kapju otsa kaswanud ei ole!

Perenaene (õhates): Püha Jumal! Mis sa nüüd ometigi suust välja ajad! „Et neile kapju otsa kaswanud ei ole...!“

Wana-Märt: Nojah, et wiie meelega inimesel waja päält waadata ei ole, kuidas tema oma jalatšimeid mäsšib ja tööaega raiskab! Skallist tööaega, kui sõnnik juba isegi wedada! Muidugi, sinu tüdrukud wõiwad teha mis tahawad, nende järele ei waata keegi!

Perenaene (tusafelt): Minu tüdrukud juba hommikust saadik põllu pääl ja laotawad sitta.

(Sel filmapilgul on eestost ja õuest tüdrukute ja poisste kikkamist kuulda, kes üksteist taga ajawad ja märjaks walada tahawad. Üks prantfatab lahti ja ülestroogitud alumiste riiete ja sopaste jalgadega, nagu nad praegu sõnnikuweo juurest tulnud, jooffewad tüdruk ees, poisid weekapaga järel, üle võranda. Poiss on wett kaela saanud ja tilgub).

Tüdruk: Jaan, kuriwain! (Peidab enese pere-mehe seljataha).

Wana-Märt (parastades perenaesele): Soo! Sää! on nüüd see sinu — sitalaotamine!

Poisid (eksitamata): Peremees! Hoia wähe eest! Pange täie wett walas kuriwain kaela!

Tüdruk (peremehe seljatagast): Et sul unewaev
kergemini päält ära läheb!

Wana-Märt (tulivihane, pörutades): Wälja!
Kas ma hullamise eest teile palka maksan? Harf
pihtu ja koormat tõstma! — Siis wõtku ka weel. .!

(Tüdruk on tähtu läwest wälja lipsanud).

Pois (lollu näoga ümberpöördes ja ära minnes trotsi-
walt): See oli omast ajast, peremees, omast ajast!
Wanakurat anda oma hingedele ka sõbgiaja.

Wana-Märt: Suu ka weel pääs: Suu
ka weel. . . (Tahab wihaselt poisile järele tormata, aga talt-
jutab ennast). Ei maksa ju wihastada! Küll tuleb
palgadiendamise aeg, küll tuleb! Küll siis saame
jeda wanakuradi sõbgiaega näha. .!

2.

Noor-Märt (astub läwest sisse, jääb kuulutama ja
waatab ringi, annab Marjapuule täht): Tere meister!
(Astub isa poole). Tere, isa!

Wana-Märt (ei waatagi poja pääle, Marjapuule):
No, mis sina weel wahid? Kuulsid ju, et sa samblad
jaad!

Marjapu (habet sügades): Samblaid ikka
küll. . ., olekfin peremehega weel rääkida tahtnud,
laupäewa õhtul ei saanud koku. . . Nüüd jälle tuli
teile külaline, — eks ma wõi siis pärast ka. . . (Jatab
pooleli ja läheb ära).

Wana-Märt (wäitese wahaja järele tusaselt pojale):
No kust sina tuled?

Noor-Märt (tahtesti): Kodust ikka. Tulin
waatama, kas ma oma rahwaga sulle appi sõnnikut
wedama tulla ei wõi?

Wana-Märt (pöörab pojale selja, pahaselt urisedes):
Appi. . ? Ei tarwita mina sinu abi, katju kuidas
enejega toime saad!

Noor=Märt: Sa oled siis ikka veel minu pääle pahane? (Ema poole, kes temale lastiste kättega vastu tulnud on): Tere ema! Kuidas käsi käib? Endist wiisi? Nojah! (Wiili on tuppa tulnud ja õhinal lähemale astunud). Tere, Wiili! Nüüd peate mul mõlemad appi tulema ja isat lepitada aitama, isa on minu pääle pahane!

Wana=Märt (urijedes): Kuidas ma's ei pea olema, kui sa lapsiku, rumala loriga tuled, nagu eila...

Noor=Märt (wiimilades): Ei tea, isa, kui me seda asja uuesti iga külje päält järele kaalume, kas ongi nii rumal?

Wiili: Ei ole see midagi rumal!

Wana=Märt (wahafelt): Tema ka! Ka juu risti nina all! Kes see sind on küsinud? Parem katsu, et ise korra mehele ja kaelaft toita ära saad!

Wiili (haawatult): Minu juu läbi ma wist veel sinu toita olen? Küll ma lähen ka, ja wõid olla, enne kui sa aimatagi tead.

Perenaene: Mis te's nüüd kohe jälle riidlete?

Wana=Märt (täsa laotades): No kuula nüüd hullu! Maja-Mutsu tütart tahab wõtta!

Perenaene (õnnelikult): Märt wõi? Veeniit? Noh siis Jumal õnnistagu. .! (Kohutab isegi oma sõnade üle ja jääb wait).

Noore=Märdi (silmas langewad tänulikult ema pääle).

Wana=Märt: Wõi Jumal õnnistagu? Siis lase pojale niisamasugune loll tükk teha, nagu ma ise tegin? Mis sa mulle kaasa töid? Häbi ütelda: Paar tallekest ja mullika konti. .!

Perenaene (nutralt): Jah, kolmkümmend aastat oled sa mulle seda nüüd juba ette heitnud, — nälga ei ole me, Jumalale tänu, jäänud! (Vähes õhates ära oma woki taha).

Wana=Märt: Seft et mees oli! Mees, kes ennast näljast läbi sõi! (Põlgawalt): Sinu päraft..!

Noor=Märt (waikimise järele alandlikult): Iha! Mis tarwis sa ahnitsed seda rikkust? Mis sa temaga tahad teha? Mahte elu sul ju ei ole! Ja selle ühe sees ei jdua sa sedagi, mis sul on, ära tarwitada! Mõtle ometi ka järele!

Wana=Märt (äritatult): Sina mõtle järele! Poisike mis sa oled! Et sa ilma elust ka weel mitte põrmugi aru ei saa!

Noor=Märt (olafid kehitatedes): Mina saan temast omal wiisil aru. Mina ei salga rikkuse wäärtust. Nii kõrgeks kui sina, mina teda hinnata ei saa.

Wana=Märt (rinna pihta koputades): Kes rikas, on nagu Jumal! Jaa, nagu Jumal! Wõib kõik, — teeb mis ta tahab! Wida rikkam keegi on, seda enam on ta — Jumal!

Noor=Märt: Aga isa!...

Wana=Märt (wihajelt): Kes rikas, on Jumal! (Xufajelt): Aga sellest ei saa ju sina aru, selle üle ei maksa ju jinuga rääkida..! (Põõrab ennast ära ja otsib kübarat).

Noor=Märt: Ära mine kuhugile, isa! Ma saan ju aru küll, mis sa mulle selgeks teha tahad. Ja — (wiititades) et eilase jutu pääle tagasi tulla — (Weeretab kübarat näpude wahel, ei usalda hakata).

Wana=Märt: Noh?

Noor=Märt: Nojah, ... kui rikas siis minu meelest see tüdruk õige peab olema, keda minul wõtta sünnib?

Wana=Märt (peatama jaaedes): No — kümme- tuhat rubla kõigewähemalt! Utleme nii rikast ei ole teada, siis ometi wiis! Wiistuhat on wäikene täpe, alla seda ei wõi.

N o o r = M ä r t (õhates): Palju ma siis ise sinu meelest väärt olen, isa?

W a n a = M ä r t: Sina? Minu meelest ei ole sa midagi väärt. Maksad mul palju, palju raha.

N o o r = M ä r t (sibedalt): Mina ise ei ole — omaste wahel — midagi väärt, aga tüdruk feda ma wotan, peab wiistuhat rikas olema? Nõnda on?

W a n a = M ä r t (pojale otja wahtides): Mis arutamine see siis nüüd peab olema?

N o o r = M ä r t: Mina tahaksin sinule selgeks teha, et kauba eest, millel sinu oma ütelse järele wäärtust ei ole, keegi ometi wiittuhat rubla maksuma ei hakka!

W a n a = M ä r t: Kase see minu mure olla!

N o o r = M ä r t: Ühtlasi tahaks ma sulle ka midagi muud ette rehkendada. Wiituhanda rubla protsent on kroonu paberites umbes kakssada, kui palju, siis kakssadawiiskümmend rubla. . .

W a n a = M ä r t (tui asjatundja): Hull! Wiituhanda protsent on wähemalt wiisjada rubla, rehkenda kuidas sa tahad. Kümme protsenti ometi raha peab kandma!

N o o r = M ä r t: Olgu siis ka wiisjada rubla, kui sa tahad. Räätsa talu rent on ka wiisjada rubla. Sieti — wõõras feda küll maksta ei wõi, aga — olgu, isa ja poja wahel. . !

W a n a = M ä r t: Mis jutt see siis nüüd jälle on?

N o o r = M ä r t (natute pahajelt ja nutralt): See rehnung käib Räätsa talu tulewase perenaese kaaswara kohta. Kolm aastat pidasin ma Räätsa talu, palju sa minu käest renti said? Kopikutki ei saanud, maksid weel minu wõlgasid: kõrtsis, poes harjukesee juures ja kohtus. Perepalk jäi muidugi sinu maksta. Wiisjada rubla jäi sul iga aasta saamata, teist wiisjada maksid sa weel iga aasta juure, see on tuhat. . .

Wana=Märt (wihafelt): Mis sa's seda mulle weel meele tuletad? Häbi wõiks sul olla!

Noor=Märt: Mul on ka häbi, aga — wiisfada jäi sul iga aasta saamata, wiisfada maksid juure, see on tuhat. Sinu enese rehnungi järele on tuhat rubla — kümnetuhandalise kapitali protsent! — Nõnda suur on Veeni kaaswara.

Wana=Märt (töstab käe üles lööma): Waata kui ma lasen sulle! Mis poisikese juttu sa mulle ajad ja seda ette rehkendad, mis ei ole? Rehkenda mulle seda ette, mis on, ja mitte tuult!

Noor=Märt (tõsijett): Jsa, mina rehkendan ju sulle kõik see aeg seda ette, mis on, ja mitte tuult. Mis sa arwad, kuhu maantee kraawi mina küll korra oleksin lõpnud, ehk kuhu kõrtsi aia taha kakeluse pääl maha löödud, kui — minu elus muudatus ei oleks tulnud? Ja mina ei oleks enamast mitte muutnud, ja tegid ju kõik tembud minuga ära. — Kas see midagi aitab? Ma olin ju rikka Mोगri-Märbi poeg. Jsa elas ju nõndasama, jõi ja suurstas kõrtsis. . .

Wana=Märt: Mitte oma raha. Mitte oma raha, see on see wahel. Kehwadel on — pane tähele, mis ma ütlen: kehwadel on igalpool oma Jumal kummardata, kirikus ja kõrtsis!

Noor=Märt: Olgu, aga — mina olin hukka läinud inimene walmis, parandamata! Sää! Sai — kuule mind nüüd, isa! — Sää! Sai Veeni majasse. Wahke oli ta igaihe wastu, töb lendas temal käes, terve talu inimesed kiskus ta enesega kaasa, — minule . . . waatas ta ainult kurwalt otša, kui ma joobnult koju tulin ja — kurat majas lahti oli. Aga walitus majas libises nägemata minu käte wahelt ära, libises Veena kätte, pere tundis ja teadis ainult weel Veena käkufid ja kõik sai majas uueks. Kui ma siis jälle korra, mitte enam joobnult, waid

targalt koju tulin, — ah! . . . Oma filmadega, ilma üheainsa sõnata on ta minust inimese teinud, isa! — Ja see ei ole sinu meelest midagi väärt? — Meil on nüüd sinule rent makstud, meil on leib, meil on kord majas, meil on tööd tehtud, meil on ka õnn majas, see kõik on — Peeni kaaswara ja enam kui tuhat rubla aastas väärt! (Südamlikult): Jaa, mina armastan Peenit!

Wana-Märt (toorelt): No — armasta! Kas mina sind teda armastamast olen feelnud? Selle jaoks tüdrukud ilmas on, ega's neid sellepärast kohe ära ei võeta. Aravõtmine on jälle teine asi!

Noor-Märt (rustasse pigistatud kätega): Ah, isa, sa oled halastamata! Sinu südame pihhta koputada, on nagu külma kivi vastu põrgata! Aga — (tõuswa isemeelsusega) mina olen nõndasama kõwa, tead isa, nõndasama isemeelne kui sina — ma olen ju sinu poeg, sinu oma liha ja veri! Mis sellest siis peab saama? Mina ei jäta Peenit ja kui ma temaga ka mõisa moonakaks peaksin hakkama! Ja sina — sina muudugi järele ei anna! Siis — on lahkuminek meie wahel käes. Minul ei ole isa ja sinul poega! Arvad sa, et sa siis õnnelikum oled, isa! Ma ei usu mitte!

Wana-Märt: Hähähä! Ära minu eest kardada. Ära minu eest kardada! Pergem on olla Mogri-Märt ilma pojata, kui Mogri-Märdi poeg ilma isata.

Perenaene (nuttes): Mis sa nüüd kiusad oma last! Mis sa teed selle rahaga, wõi mis tema temaga teeb? Kas see raha sind on õnnelikuks teinud? Wõi meid teisi?! — Waesem ei wõi keegi waene olla õnne poolest, kui meie oleme, mõtle, Märt!

Wana-Märt (põlgawalt): No — sina nüüd. . .!

Perenaene: Jaa, mina nüüd! Kats pojakest wõttis sul Jumal ära, see wiimane weel — kui palju

ei ole ma nutnud! . . . Kui juba hällis ette kuulutati: see laps sureb sul wiina! Oh neid weriseid filmapijaraid ja ägamisi Jumala pale ees üksi! — Mõtke, Märt! Kui hakkab jälle jooma! . . .

Wana-Märt (ütibelt): Mis siis? Sa' joob ja on mees! Sõnnud mees selle kätte ei sure. (Temale on kõit see kõne igawaks läinud, ta tahab minna).

3.

(Masa-Ants tõsine ja rõhutatud, astub üle läwe).

Ants: Tere kah!

Wana-Märt: Muidugi! Masa-Ants, see ka! Seda oli arvata.

Ants (teretab kõiti käega ja jõuab Wana-Märdi juurde, wäsinult): Tere kah!

Wana-Märt (hoolimatalt): Tere jah. Noh? Oma wõlga tulid maksta?

Ants (rastelt): Kui jõuaks nii kaugele, et enam sinu wõlgnit ei tarwitaks olla! Ei ole, nagu sa tead, küll praegu selleks mingit lootust. Njad on rasked! (Toetab wäsinult Müllilt pakutud istmele).

Wana-Märt (tigedalt): Njad rasked? . . . Seda wana laulu kuulen ma igapäew. Mul ei ole nad midagi rasked. Maksan, kellele mul maksta on, ja — ahi korras. Jkka: „rasked“, „rasked“, aga paremat ei tule iialgi.

Ants: Wõib olla! Mina tulin (waatab ringi) — ei tea, kuidas ja kust alata. . .

Wana-Märt: Mis sa's kodus walmis ei mõtelnud? Siis — maksta sa ei jõua? — Skeegi ei jõua maksta. Mina pean küll jõudma kuhu mul maksta on, mina ei wõi kellegile ütelda: ma ei jõua.

Ants (wäsinult): Mul ei olegi ju praegu maksu tähtaeg. Mis ja wägisi sinnapoole kifud? Ega see

fellepärast ei wõi rääkimata jääda, mis räägitud peab saama. Mina tulin oma — lapse pärast! Peeni ei wõi enam kauemini Räätsale jääda.

Wana=Märt (tülmat): So? Wõi ei wõi? Noh, siis maksa oma wõlg! Sinu lastega ei ole minul tegu.

Ants: Sinul on tegu. Kas sa ei mäleta, mis omal ajal oli, enne kui ja mu tümaks said ja ma sinu tahtmist tegema pidin?!

Wana=Märt: Ja mis siis nüüd?

Ants: Nüüd on asi niikaugel. . .

Wana=Märt (pilgates, karmilt): Et minu poeg sinu tütar wõtta tahab? Tean. Seda aga ei ole. Ma ütlesin juba sell ajal ette, — et seda lootust ei ole. Kas ma ei ütelnud?

Ants (tema film on murelikult uurides noore-Märdi päale langenud, tema südames tõuseb kahtlus üles, kogeledes): Wõtta tahab ta? . . . Mina — tean ainult, et ilma inimesed keelt peksawad ja et minu tütar nende suhu on sattunud. . .

Wana=Märt: Ja, ja, see tuleb kui hoiatamist ei kuulda, lootma ja õnge wäljaseitma hakatakse. Selle wastu ei wõi mina midagi.

Ants (tröösiita): Oleks sinu poeg olnud, mis ta nüüd on, kümme korda oleksid ja mulle oksjoni teha wõinud ja ma ei oleks oma last mitte selle kuusatuse sisse annud! Märt oli ju — (noore-Märdi poole) anna andeks, et ma su enese kuuldes seda ütlesin pean — (jälle wana-Märdi poole) hoopis niisugune, et wähe karta oli, et seesugune mõistlikule tütarlapsale hädasohtlikuks wõis saada — sellest pidi iga inimene aru saama, aga —

Wana=Märt (haawatult): Soo? Wõi niisugune ja seesugune oli minu poeg? Noh, kui minu

poeg niisugune ja seesugune oli, nagu sa ütled, siis on nüüd kord teiste käes niisugune ja seesugune olla.

Ants (rastesti õhtades): Võib olla! Ma ei usu seda, ja — hoidku Jumal!.. Ma ei tahtnud sind pahandada, Märt, ega ka sinu poega haavata. Ma tahtsin ainult ütelda, kuidas lugu oli, kui ma su tahtmist tegin. Minu aimus lootus oli, et Märdi pärast Veena poolt midagi karta ei pidanud olema...

Wana=Märt (kõhwtijelt): Soo? Siis sina oma tütardega valid ka?

Ants (tõsijelt ja rahulikult): Ja, Märt, nii keh-wad ja waesed kui me ka oleme — meie walime ka.

Wana=Märt: No sinu tütre taolisi oleks minu poeg ka siis saada wõinud, et sega jalaga. Aga teil oli juba sell ajal teine plaan. Suu rääkis küll nõnda, aga süda mõtles teisiti.

Ants (üles tõustes, etteheitwalt): Märt!

Wana=Märt (ägedalt): Ja, nüüd mängite te muidugi, nagu oleks teile ei tea mis suurt ülekohut jündinud. Mis mina siis tahtsin? Üks tütar wähem, kaelast sõõmast ära. Kes siis süüdlane on? Võisin mina sääl püstijalu juures seisra ja keelata: tüdruk, ära tee, ära looda, ära ole kergemeelne, see ei ole sinu jaoks! — Miks siis sina seda ei teinud, ta oli ju sinu tütar! Kelle süü on? Küsi minu poja käest, see ütleb: tüdruk olla temast inimese teinud! Säh sulle! Ja siis olen mina süüdlane?!

Ants (aritatult): Märt! Ja siis ei pane sina mitte kahte kätt kokku ja ei täna, et sinu pojast inime-ne on saanud, kelle üle sa rõõmu tunda wõid? Ja kui minu tütar selle juures kaasa aidata on wõinud, sa ei hooli siis sellest mitte midagi?

Wana=Märt: Hahaha! Kui püüdmise pääle wälja mindakse? Kui teil juba algusest see plaan

oli? — Kawal tüdruk, seda ei wõi jalata. Olgu siis nüüd weel kawalam ja waadaku kuhu — poja paneb!

Ants (saab nagu puuga päha, langeb jõuetult istmele).
(Kõige selle kõne ajal kahe wanamehe wahel on)

Perenaene (sõnata, miimikaga, hädaldanud, wahel jälle kuulatanud, siis woki tasakesi liikuma sõtkunud ja jälle seisma jätnud ja kuulatanud. Wiimase sõna juures kargab ta kõhtudes üles).

Miili (on toas tasakesi tegemist teinud, wahel nagu wihaselt ka suu lahti teha ja rääkima hakata tahtnud, aga ifta ennast waikima sundinud, astub kõhkunult sammu tagasi).

Noor=Märt (on afna all seisnud ja wälja wahtinud ning sõnu, mis nimelt teda puutusid, nagu piitsahoopisid wastu wõtnud, nüüd pöörab ta äkki ümber): Mis ja ütled! See on ju rumal lori! Teeni — Teeni on nii süüta, nii puhas, nii kawaluseta, et — mina teda iial wäärt ei ole! Ja et . . . et . . . (Et saa ärituse pärast sõnu suust).

Wana=Märt (Antsule): No mis ja's nüüd tahad? Oma wõlga tasa teha? Rumalus! Sada rubla ju wanasti see taks oli — kümme rubla aastas!

Ants (kõhkunult taganedes): Märt!

Noor=Märt (piinatult): Ääh!

Ants (hingeni haawatult): Häbeneda wõiksid ja! . . .
Niijuguuste sõnadega tuled ja! . . .

Wana=Märt (toorelt): Mis? Häbenema pean ma, kui ma sularahaga finni maksan? Kui ma jula rahaga kõif finni maksan?

Noor=Märt (kõige suuremas erutuses): Mäsa peremees! Ega teie ometi mind minu isa sõnade eest ei taha wastutama panna!

Ants (ilma nõuta): Tja? . . .

Noor=Märt (meeltheitmas ärewuses): Mäsa peremees, te näete, ma olen nii õnnetu! Et teie teaksite,

kuidas mina mõtlen, siis palun ma — aeg ja koht ei ole seals küll sugugi sündjad — teie tütre kätt!

Ants (ei leia nii ruttu ennaft olukorra sisse ja ei saa sõna suust).

Perenaene (astub lahtiste, nagu õnnistavate kätega ühe sammu poja poole).

Wana-Märt (sahib poja käewarrest kinni ja kisub teda eemale): Mis? Mis tempu sa teed? Kümme niisugust löö üle ja ifka oled sa mees, ifka oled sa Mogri-Märbi poeg! Mina maksan kinni! Kuuled, mina maksan kinni!

Noor-Märt (rahulifemalt, kindlalt): Sul ei ole waja midagi kinni maksta. Ja mida kinni maksta oleks, seda ei saa rahaga maksta. Mul on walus, et ma seda weel kinnitama pean, mis ometi ifeene- fefstgi mõista peaks olema: Veeni on puhās ja puu- tumata, Veeni on minu pruut! (Pakub Maja-Antfule kätt, jee nutab).

Wana-Märt: Wõi sinul on pruut? Hahaha! Sinul on pruut! Hahaha! Kuhu sa ta siis tahad panna? Kuida dige ennaft ja seda teist toita? Minu leiwaga mitte! Ei, minu leiwaga mitte. Mina Maja-Antfu lapsi ei toida.

Ants: Ah, Märt! Maja-Antfu lapsi ei ole kellegil waja toita. Neil on terwed käed ja jalad, need toidawad ennaft ife. Minuga tee mis sa tahad, — minu lapsed jäta rahule.

Wana-Märt (nagu arust ära): Korista oma tütar minu poja juureft! Korista ta! Tunni aja sees olgu maja puhās! Maja puhās! Ja oma wõlg maksa ära! Rahetja sada! Rahetja sada maksa laua pääle! Wõi oksjoni haamer lööb teile pulma- lugu! Minu poeg ja — kalfakas! (Pojale): Tahad sa minu poeg olla wõi ei taha? Tahad wõi ei taha?..

Noor-Märt (täffelt): Tahan!

Wana=Märt: No siis löö ennast kerjustest lahti! Jalaga lütkka! — Tahad wõi ei taha?

Noor=Märt: Seenit mina ei jäta.

Wana=Märt (raudselt): No siis kasi mu silmist. Ja — ja korista ennast Räätsalt! Ah, sa arvad, et ma talu sinule jätan? Müüsilie annan talu. Müüsilie puha. Mine oma kerjuste seltsi! Minu poeg ja ei ole, see ei ole poeg, kes sõna ei kuule.

Perenaene (woki tagast): Märt, Märt!

Wana=Märt (ahhides): Mis „Märt, Märt!“ Kas mina wõi tema? Mina wõi tema!

Noor=Märt: Ja, isa, mina ei wõi parata. Kui see peab olema ja teistiti olla ei wõi, siis — anna andeks, isa, siis — tema!

Wana=Märt (meeletumas wihas): Kasige! Kasige! Et mu film teid ei näe. Kas ma olen veel Mõgri=Märt wõi ei ole? Kas mu sõna maksab veel midagi wõi ei maksa? (Wahib jõulis filmadega poja otsa).

Noor=Märt (paluwalt, ühe sammuga isa poole astudes): Jäa, ma ei saa parata!

Wana=Märt (kiwiselt): Kasi! (Pöörab ennast ära). (Ema nutab, Müüsi trööstides tema ümber).

Noor=Märt (murelikkude filmadega ringi waadates, nõuta): Tja! . .

(Gesritte).

Kolmas waatus.

I. pilt.

Mängukoht endine.

(Perenaene tetrab endise toha pääl; lahtise atna all seisab Miili ja wahib due, säält kostab kirwestega raiumine ja saagimine tuppa).

1.

Perenaene: Mis ja nüüd seisad ja wahid afnast wälja, kas sul, latseke, mitte muud paremat ametit ei ole?

Miili (tusafelt): Ei ole! Tea mis minagi selle eest saan, kui ma ennast sinu wiisil waese omaks orjan!

Perenaene: Ah, latseke! . .

Miili (astub äkki atna alt ära. Wana Märt ja Anu tulewad atna alt mööda. Tõmbab atna kinni ja läheb teise tuppa. Wana-Märt ja Anu tulewad keskulgest).

2.

Anu (läwe kõrwale seisma jäädes): Tere ka, Mõgri perenaene!

Wana-Märt (enne weel, kui perenaene terwiist wastu wõtta saab): Halka siis ütlemä, kust ja tuled ja mis ja tahad ja kuidas sul tööpäewal aega ümberhulkuda on?

Anu: Ei hulgu mina midagi, mina olen asja pääl. Ja ei ole mul midagi tööpäew.

Wana-Märt: Kuidas siis sinul üksi mitte, kui kõigil teistel on?

Anu: No, kui perenaene eila õhtu äkki ära wiidi ja peremees ka ütleb, et temalgi enam jäämist ei ole? . .

Wana=Märt (pahaselt): Mis see's sinule korda läheb?

Anu: Keda ma's weel teenin, kui peremeest ega perenaist ei ole.

Wana=Märt: Kuidas ei ole? Peremees olen mina.

Anu: Sooh? Võib olla.

Wana=Märt: Ja sina jääd Räätsale perenaeseks.

Anu (tõlmalt): Kust teie seda teate?

Wana=Märt: Mina panen. Tänahest pääle oled sina Räätsal perenaene ja võtad võtmed oma kätte.

Anu: Mis inimene pikal eluajal kõik kuulda ja näha ei saa. Seni oli nõnda, et ikka wana Anu ise teadis, kuhu ta sai ja jäi, — nüüd teab seda Mõgri=Märt.

Wana=Märt (pahaselt): No kui sa ei taha, siis kasi koju põllu pääle.

Anu: Kus see kodu mul on? Räätsalt tulin ära, — riidekirsi jäi weel sinna, — uut kohta ei ole ma weel otfinud.

Wana=Märt: Sina tulid ära? Nastapalga tahad tagasi maksta wõi?

Anu: Ei ole wana Anul teiega midagi tegu. Wana-Anu kaup oli Räätsa, ja mitte Mõgri=Märdiga.

Wana=Märt: No mina ennast täna ei wihasta. Mis sa's nüüd tahad?

Anu: Kas te's ikka päris tõesti poja Räätsalt välja ajate wõi?

Wana=Märt: Mis siis sinul sellega tegu on?

Anu: Wast annate talu minule rendi pääle?

Wana=Märt (asi teeb temale nalja): Mis? Talu sinule rendile? Hähähä!

Anu: No, mis sääl's nõnda naerda on?

Wana=Märt: Kas minu poeg sind saatis?

Anu: Ei saatnud keegi. Mina juba hommikust saadik tema leiwast ära.

Wana=Märt: Soo? Sa tahad siis ise — talupidajaks hakata?

Anu: Mis siis? Teenistuse kohta ei ole, ei jõua ka enam, — tahan jah.

Wana=Märt (piigates): Talu pidada sa muidugi ikka oskad?

Anu: No kui praegu ise perenaese ametit pakusite?

Wana=Märt: Dige. Ja raha sul muidugi on? Pool renti ette, kautsjon ja kõi?

Anu: Raha ju teie käes ongi.

Wana=Märt: Mis? Raha minu käes? . .

Anu: Salgama hakkate wõi? Protukulli raamatus sees, ise tegime mõlemad oma käega ristid alla.

Wana=Märt: Ah soo, sa mõtled jeda raha? Mis sa minu kätte hoida tõid? Uhesjasada rubla.

Anu: Tuhat ikka nüüd. Kahe aasta prutsent kah.

Wana=Märt: Soosoo. Ja. Raha tahad sa siis nüüd kätte?

Anu: Kätte jah, kui te — talu ei anna.

Wana=Märt: Selle rahaga veel näätsat rentida ei saa. Sul ei ole ju raudwara.

Anu: Kas siis raud ka mõne wara on?

Wana=Märt: Sina ei tea. Sul ei ole hobusid, lehmi, lambaid, wiljaseemet. Aga, sa oled ikka rikas tüdruk, ma pean su õige mehele panema.

Anu: Ei taha mina meest. Mina tahan raha.

Wana=Märt (pahaselt): No mina sinuga ka pikka lori ajama ei hakka. (Teeb afna lahti, hüüab wälja): Marjapuu! Marjapuu!

Marjapuu (eemalt): Jah!

Wana=Märt (pahaselt): „Jah?“ Siia tule kui ma kutsun! Ja võta mõni mees ka kaasa! (Keerab rahakapi ukse lahti ja sorib paberite seas).

Marjapuu (töömehega tülles): Noh?

Wana=Märt: Teie olete tunnistusmehed. Wana=Anul on minu käes tuhat rubla hoida, selle maksjan ma temale täna tagasi. (Pakub Anule wäärt-paberit).

Anu (ei võta): See ei ole raha.

Wana=Märt: Numal. See on tuhanda rubla-line pankbillet.

Anu (pöörab paberit Wana=Märdi näpu wahel): Sellel on tükk küljest ära.

Wana=Märt: Need on äraldigatud kupongid.

Anu (peenelt pilgates): See ehk on kursiga?

Wana=Märt: Kurs? No mis siis sina kursist tead?

Anu: Ma olen ikka kuulnud kah. Kui kurs küljes, siis nagu pauslakiga hobune, ei maksa täit hinda.

Wana=Märt (wihaselt): Siis — kasi, kui sa ei taha! (Paneb paberi tagasi kappi).

Anu: Mina tahan raha.

Wana=Märt: Wõid nüüd oodata, kuna sa saad. Raeba kohtusse kui tahad.

Ann (Marjapuule): Teie kuulete. Mina tahan oma raha kätte, peremees ei anna. Tuhat rubla. . .

Wana=Märt: Kafi!

Ann (sihtmõttelt): Oma pojaga võidite mängida. Sellel ei ole prutukulli ja riste all. Mina. . .

Wana=Märt (haarab Ann kinni ja vistab lähest välja).

Ann (väljaviskamise ajal ruttu): Küll kohus muuretseb raha! Jumalaga perenaene!

Wana=Märt (tagasi tulles): Waata kus mul loom! Monoh, me näeme weel selle loo lõppu, me näeme weel! (Paneb rahatapi ufse luffu, istub laua juure ja sorib oma suurt rahapunga).

3.

Marjapuu (on alandlikult läwe kõrwale seisma jäänud, sügab oma habet ja kõhatab, et ennast kuuldawaks teha. Veiab habemest laastu ja pistab taskusse. Kõhatab, kui Märt teda ei kuule, uuesti).

Perenaene (woki tagasi): Märt! Meister on sääl, kas sa ei näe?

Wana=Märt (toorelt): Ära sina karda, et ma ei näe kui ma tahan. (Paneb rahatoti ära, Marjapuule): No mis siis weel?

Marjapuu: Ei tea nüüd, peremees — laupäewal ei olnud teid kodus — töömehed tahawad raha, — tulin paluma! . .

Wana=Märt: Juba jälle raha! Jkka pääle raha, muud juttu ei ole, kui raha! Minewa laupäew oli raha häda, juba jälle!

Marjapuu: Nõnda jah, peremees! Kui nädal mööda, siis laupäewal muud kui jälle raha! Wõi ehituse tööga teistiti on. Töömehed tahawad oma! . .

Wana=Märt (pureledes): Töömehed tahawad oma? . . Mis minul töömestega asja, minu kaup on meistriga!

Marjapuu: Teie kaup muidugi meistriga, see on õige. Meister jälle, kui nädal mööda, maksja töömeestele ära. Nõnda ju räägitud oli, et teie iga nädal töömeestele maksate. Wõi mina nii suurt ehitust muidu nii odava hinnaga oma pääle wõtta oleksin wõinud. Teate küll.

Wana-Märt: No palju siis jälle?

Marjapuu: Vähe ära meestele üks wiiskümmend rubla ja enesele oleksin siis ka rublat kümme palunud. Hõwliraudu waja osta ja — naesele ka leiva jaoks koju wiia.

Wana-Märt: Hull oled? Wiiskümmend rubla jälle? Kui töö ka selle järele edeneks kuidas juba raha ette on wõetud! Ega's ma raha warastanud ei ole, et seda sell wiisil wälja loopi!

Marjapuu: Nojah, suur ehitus, eks see raha wõta. Seni oli suuremalt jaolt eeltöö. Nüüd lähew muidugi rutemini.

Wana-Märt: Aga kus selle raha ots, mis juba wälja on wõetud! See on ju hirmus!

Marjapuu: Ei ole ühti hirmus, peremees. Pae ja põrandad lauad ka kõik juba walmis hõweldatud, teie ei rehkenda seda.

Wana-Märt (turjalt): Ära minule ütlemata tule, et mina ei rehkenda. Mina tean! Aga see — (taotab täsa) see lähew ju liiale!

Marjapuu: Nojaa, peremees tahab suurt ja kallist hoonet, ega see odaw ei tule. Seda ütlen mina ka.

Wana-Märt: Sina ütled? . . . Mis sina ütled? Sina tee, kui mina käsin! Sina ütled! . . .

Marjapuu: Nojaa, eks mina ikka. See on ju kõik peremehe asi, mis minul sääl rääkida. Pere-

mees maksab raha, mina teen. See tuleb teile odavam
küllalt. Aga kõik kokku, et ta siis kallis maksa. . .

4.

Kaupmees Pärn (sisse astudes): Tere siit talu
rahwas! Hoo — meister! Tere, härra Marjapuu!
(Raputab Marjapuu tätt). Wõi lööb siin maailma suurt
lossi üles! . . (Märdi poole astudes): Tere, sugulane!

Wana-Märt (ei näegi väljasirutatud tätt, sorib
rahapunga kallal): Ei ole mina igatihe sugulane, kes
läwest sisse tuleb!

Pärn: Noo — ei ole! Muidugi ei ole. Aga
mis ei ole, võib tulla. Mina poisinimene ja teie
tütar! Kuu aial sugulaseks ei saada. See tuleb
mõnikord üle õõ ja on käes, enne kui ise ei teagi.

Wana-Märt (urisedes): Ei ole minul ilma-
palumata külalisi waja! (Raha lauale lugeses Marja-
puule): Siis wiiskümmend rubla?

Marjapuu (astub lähemale).

Pärn: Mhaa, peremehel on raha wäljaandmine
ees? Siis on iga inimene pahas tujus, see on
teada. Mina lähen siis parem perenaese jutule.
(Wõtab tooli, istub perenaese kõrwale): Tere! Kuidas
käsi käib? Ikka hästi, ikka suuresti? Tore!

Perenaene (wastab midagi, seletab wana inimese
wiisil, enam kätega).

Wana-Märt (tahab wihaselt üles karata, aga
walgistab ennast. Loeb wärisewate kätega raha, Marjapuule):
Siis — wiiskümmend?

Marjapuu: Ikka kuuskümmend oleksin
palunud.

Wana-Märt: Kuuskümmend? Kuus siis see
kuuskümmend? . . Noh, fõõ, fõõ! Kui inimene
nälgastega kokku on saanud, siis muidugi muud kui

kõnni, rahakott lahti käes ja anna! Milla see andmine korra lõpeb, seda ei tea keegi! (Võtab raha Marjapuu ette).

Marjapuu (raha lugedes): Jah, üks peremehel oleks muidugi hõlpsam olnud ritsas meister võtta ja siis korraga maksta, aga — wõi siis selle rahaga oleks saanud, mille eest mina teen. (Annab raamatu). Kirjutage raamatusse ka.

Wana=Märt (hüüab): Miili!

Miili (tagakambri ukse wahelt): Jah!

Wana=Märt: Siia tule! Kirjuta Marjapuu raamatusse, et ta jälle kuuskuumend rubla on saanud.

Miili (tuleb, ei näegi Pärni, kirjutab. Märt sorib rahapunga, Marjapuu ära).

Pärn (üles tõustes): Tere, preili Emilie! (Pigistab kätt).

Miili (ennast unustades): Mii! Peeter, kuriwaim! . .

Perenaene (jätab äkki woki seisma, kuulatab terawasti, ketrab pärast edasi).

Wana=Märt (wihajelt): Mis jändamine see on? Wõi minu filma all! (Miilile): Kasi kambrisje!

Miili (tujajelt): Kambrisje jah! . . Tea kes mu säält kambrist wälja kutsus! (Ära).

Pärn: Mis siis selle üle kohe pahandada? Noorte inimeste asi! Maailma ime, kui kord tütarlapse kätt pigistatakse? . .

Wana=Märt: Mis — mis teie õige tahate ja siia tikute? Mina ei saa aru. . .

Pärn (nagu ei oleks midagi): Muidugi, kuidas te's wõitegi, kui me veel jutu pääle ei ole saanud. (Toob tooli lähemale, istub): Maailma suurts lofsi olete ehitama hakkanud. Suhtusin siit mööda tulema ja

waatajin kõik läbi. See saab ju niisugune suur, et teist seesugust üle mitme kihelkonna ei ole.

Wana = Märt (urisedes): Minu jaoks ei saa ta midagi suur, teie meelest võib ta suur olla. . .

Pärn: Muidugi, muidugi, nii rikka mehe jaoks, nagu teie, ta suur ei ole.

Wana = Märt (natuke lepitatud): Saab nii suur kui saab, mis siis.

Pärn: Ega see tänawu suwel walmis ei saa, sinna saate ikka alles tulewal suwel sisse elama?

Wana = Märt (urisedes): No mis siis kui alles tulewal suwel?

Pärn: Muidugi, mis siis. . . (Nihutab tooli lähemale). Äiapapa, kuidas on, kas saab teie käest üks tuhat rubla wõi nõnda — laenata, mis? Sügiseni, hääde protsentidega — jah? Ma tean, teil on raha kodus.

Wana = Märt (tõusma wihaga): Raha laenata? Teie? Niisugusele? Mäljasele inimesele? — Haha-haha! Mille pääle? Palja kere pääle? — Sull inimene, misuguse jutuga ta ei tule!

Pärn: Mis? Mina? Mäljane inimene? No, äiapapa, nii wähe tunnete teie asja? Ja minu käest julgete teie küsida, mille pääle ma laenata tahan? Oma keha pääle, (sõrmega wastu rinda koputades) selle sama oma keha pääle? — Peab see aga wilets inimene olema, kelle käest weel waja küsida, mille pääle ta laenata tahab, kes ise midagi wäärt ei ole! Äiapapa, mina olen natuke teistsugune mees kui teie. Teiesugune mees, kes ilma waranduseta midagi ei ole, jaa — jään muidugi peab küsima: kas tal ka midagi on, millega ta maksta jõuab, aga — (hoobeldes) mina! Mina?

Wana = Märt: Häh-häh-häh! Püsti narr! Kuidas niisugust peaks lahtiselt ümber jooksta las-

tama? Tema ütleb ka „mina!“ No mis niisuguse „mina“ taga siis ka on?

Pärn: Mees on niisuguse „mina“ taga! Teie? Mis teie's ka olete? Mis teie's ka oskate? Waestel inimestel päält wõtta, kehwapel! Ka mõne saak! Mida ja jäält wõtad, kus midagi ei ole! Aga mina! See pää siin! (koputab otsaesise pihta). Kahju, et see ka korra ära peab mädanema! Mina wõtan rikastel päält! Saate aru, rikastel! — Teil ma wõtan ka korra päält, äiapapa, teil ma wõtan ka! Pandke tähele.

Wana-Märt: No minul küll mitte!

Pärn: Küll saame näha. Üks wõtab ühel, teine teisel päält, targem ifka rumalamal ja targema päält jälle see, kes temast targem. Nõnda see alt ülespoole läheb. Pärifelt ei pääse päältwõtmise eest keegi! (Pigutab Wärdile silmi). Hakkaks ka kopitama ja halwaks minema, kahju tegema ja haigust sünnitama, see ülearune mesi, kui teda kunagi päält ei wõeta. Nagu teie juures. Hakkaksite arvama, nagu oleksite wäike jumal, kes teeb mis ta tahab. (Teisel toonil): Kuidas jääb siis raha laenamiseega? Tuhast rubla, sügiseni, kahelksa protsenti?

Wana-Märt (üles karates): No see on hull inimene! Tahab ka koha päält wõtta ja päris wägisi. Ütleb juba ise ette. — Niisugust nalja ei ole enne veel näinud. (Waatab toas ringi ja istub jälle).

Pärn (põlgusega): Ah minge! Ega's ma seda tühja tuhandat rublat! Mii wäikeste summadega mina ei jända! Kui päältwõtmine tuleb, peab seda enam olema. — Mis ma laenan, seda ma maksan, see on teine asi.

Wana-Märt (hirmutatades): Kuidas te's seda enamast tahate kätte saada, kui mitte sel wiisil?

Pärn: Küll te seda näha jaate, kui ma teil korra päält wõtan, kannatage, mis te uudishimuline olete! — (Teisel toonil): Ma tõin weksli ka kohe kaasa, ainult summa pääle kirjutada. Palju ma siis wõin saada? Hädapärast tulen ma ka wiesajaga läbi, kui teil rohtem kodus ei ole.

Wana-Märt: Hähähä! Minu käest ei saa te küll punast kopikatki wälja petta.

Pärn: Siin ei ole petmistest kõne, waid laenamist!

Wana-Märt: No — laenamistest minugi pärast. See on ju üks ja seesama.

Pärn: See ei ole mitte üks ja seesama. Teie ütlege selge sõnaga, kas te laenate mulle wiis sada kuni tuhat rubla, wõi ei? Mina ei armasta pikka lori ajada.

Wana-Märt (tõuswa wiisaga): No, wõiks siis ka weel wõtta, ei!

Pärn (tähmat): Noh — mehe sõna. Siis on teada ja siis hakkame teist juttu rääkima. (Nihutab toolit eemale). Palju teie oma tütrele raha kaasa annate?

Wana-Märt (tühmitsett): Mis siis teil sellega tegu?

Pärn (kuuvalt): Wäga palju. Mina tahan teie tütrat wõtta.

Wana-Märt (hirmittades): Tahata te wõite, seda ei saa keelda, saamisega on teine lugu!

Pärn: No kuulge! Mina saan mis ma tahan, selle juures ei ole kahtlust. Mina ei ole mitte mõni wäikene Mogri-Märt, kellel mõni tuhat, wõib olla kümme ehk kakskümmend tuhat rubla raha on ja kes selle juures ise mõtleb: Mina olen wäike jumal, mina wõin kõik! — Midagi teie ei wõi!

Teie jumal on wäike surmud jumal, kelle abil ju küll ka mõnda wäikest tühja asja wõib: pisikeste inimeste ksilil sõita, keh Wade külainimeste turjal liugu lasta ja nõnda. Aga minu jumal siin (toputab otsaesise wastu) on elaw, temaga wõin ma mis ma tahan! Ja nimelt jälle niisuguste wäikesse jumala meeste ksilil liugu lasta, nagu teie!

Wana = Märt (üles karates, äritatult): See on kurat hull inimene, see on hull! (Vangeb jälle istmele).

Pärn: Ärge äritage ennast sugugi, äiapapa. On siis see, mis teil on, ka mõne rikkus? Teie ei ole rikast meest näinudki! Misjuguft rikast meest teie ka olete näinud? Parun mõisas, see ehk on teie meelest rikas? Tühi puru! Riia linnas seisjawad tuhat maja üksteise kõrwal ja kõik maksjawad enam kui mõis. Sää! on woorimehi, kellel rohkem raha kui teil, kaupmeestest ei maksa rääkidagi. Ja siis tahate teie oma natukesega ka — wäike jumal olla? Wäike narr wõite olla! — (Rahulikut): Et lähedalt teha — palju siis tütar kaasa saab?

Wana = Märt (üles karates): Kaasa saab? . . Koerad ässitan ma teile pääle!

Pärn (rahulikut): Istuge, äiapapa! (Märt langed nõutult istmele). Jaa, koerad wõite mulle pääle ässitada, sellest mina suurt wälja ei tee. Teie tütre wõtan ma ikkagi.

Wana = Märt (täie juuga Pärnile näkku): Kurat!

Pärn: Wanduda wõite niipalju kui tahate, sellest mina ka ei hooli.

Wana = Märt (üles karates, karjudes ja rusitaga wastu landa pekstes): Mina ei anna teile tütart, kuulete, niisugusele kõnnusele mina ei anna oma tütart!

Pärn (nagu enne): Äiapapa, ärge wihastage ennast. See wõib teie terwisele kahjulik olla. Olete

ka juba wana mees. Ja mis sellesse puutub, et teie minule tüdart ei anna, — millal mina tütre andmisest olen rääkinud? Mina ei oota teie andmist, mina mõtan ise. Minult kaaswara poolest võib „andmisest“ kõnet olla. Sellepärast ma ka otsekohefult küsin: Palju te kaasa annate? Muidu aga — on teie tütar ju mitu aastat juba täiealine ja võib minna kellele ta tahab. Ja kui te wähest arwate, et teie tütar mulle ei tule, siis te eksite. Meie wahel on kõik kindel. Kui te ei usu, võite ju kohe küsida. (Väheh, awab tagatambri ukse): Emilie, tule natuke siia. (Miili tuleb). Papa ei usu, et sa minule tuled. Utle temale.

Miili (Pärni kõrwale seistes): Tulen jah! Mitte kellegi keeldu ei kuula!

Perenaene (targab woki taga üles): Oh sa Jesand Jumal! Mis juttu sa nüüd ajad, kas see on mõne tütarlapsse jutt! Vädi mitte kellegi keeldu ei kuula? . . . Tule ära! (Tõmbab tütre wägisi enese järel tahatuppa ära).

Pärn: Noh, näete ja kuulete nüüd. Et te teate — Miili ongi niihästi kui minu naene, ainult neid sõnu weel waja pääle lugeda lasta. Sellepärast ma ka teiega ainult kaasraha pärast räägin. Mis ma rahalaenamistest juttu ajasin, oli muidugi nali. Aga — kaaswara asja peame kindlaks tegema, minul — on nimelt mõte. . .

Miili (on ennast nähtawasti wägisi ema käte wahelt lahti kistunud, awab hooga ukse, hüüab üle läwe tuppa): Tulen jah sinule! Tulen kas wõi kestkõw ajal ja ilma laulatamata! . . . (Uks mürisatab kinni, nähtawasti on ema ja tütre wahel heitlemine).

Wana-Märt (üles karates ja wandudes): Saatanas sõdt! Vädi — tulen jah sinule, kas wõi õw ajal ja ilma laulatamata! Seda minule?! Seda

julged ja minule ütelda! Suku taha panen ma ju!
Raudkammitšasse! Raudkammitšasse panen ma ju!..
(Et saa wiha pärast enant edasi).

Pärn: Ma ütlesin ju, teie ei peaks ennaft
wihastama. Teie panete raudkammitšasse! Teie
teate ju wäga hästi, et kellegi inimese wabadust
riisuda ei tohi, et see kuritööde hulka käib. Ja et
mina, kui teie seda teete, kohe politseiga tulen, seda
te ometi wõite arvata? (Teisel toonil): Et nüüd
kaaswara asja juurde jälle tagasi tulla, siis —

Wana-Märt (wiha pärast hulluks minnes): Kopikud
ei anna, punast krossi ka ei saa! Wõta siis, kui
tahad!

Pärn: Kuidas te niisugust rumalat juttu wõite
ajada! „Punast krossi ka ei saa!“ Mina naeran
selle pääle. Ega teie igaweste ei ela, pääle surma
ikka saab, kui mitte enne.

Wana-Märt (nagu enne): No ei saa! Mina
teen testamendi, ja — —

Pärn (ikka enam ja enam äritades): Soo? Wõi
teie teete testamendi? Teie ei olegi nii rumal, kui
arwata? Siin pean muidugi mina ettewaatama ja
selle eest muretsema, et teie testamenti teha ei saa.
Ja — (heidab käega) see on ju õige kerge asi!

Wana-Märt: Soo? No seda ma tahaksin
näha, kes mind testamenti tegemast keelda saab?!

Pärn: Mina ei tahagi teid keelda, ma tulen
kas wõi ise teile nõumeheks kaasa, kui — teie testa-
mendi minu, see tähendab, oma tütre kasuks teha
lasete. Warandus kolme jalku, ühepalju iga ühese:
perenaesele, pojale ja tütrele. Teie näete, mina ei
tahagi ülekohtu. Mis teie tütre kaaswarast kohe
kätte annate, lähed muidugi pärastisest päranduse-
summast maha!

Wana=Märt (sõandates): Wdi tütrele kolmas jagu, ja koge kätte! Sihukejale tütrele, kes ütleb, et teina vastu isa tahtmist mehele läheb! Skopikut ei saa, ei enne ega pärast! Teiwast saab, jeda!

Þärn: Kui te sedawiisi mõtlete, nagu te ähwardate, siis (laotab ta käsa) pean mina muidugi, nagu ma ütlesin, selle eest hoolt kandma, et teie testamenti teha ei saa.

Wana=Märt: Ah, mina ei saa? Ah mina ei saa?

Þärn (ikka enam äritades): Teiega ei saa hääga! Mõistlikult asja üle rääkida teiega ülepää ei saa! Mina olen täna küllalt wiisakas olnud ja teiega nagu mees mehega kõneleda püüdnud, aga mis teete teie? Teie wihastrate. No kui ma weel häbemataks lähets? Siis wihastrate ennast muidugi surnuks! No ütleme: teie ei wihastrate mitte surnuks. Aga hulluks küll. Ja — teid hulluks wihastrada on ju ferge. Siis jälle ei ole muud waja, kui käed selja pääle siduda — teate, niifuguse särjiga, millel pikad käiksed on — teid hullumajasse saata ja warandus kuratorite alla panna lasta. — Ütleme: hullumajasse ei taha teid saata, käib südametunnistuse vastu. Aga kuratorite alla panna, see on ilmsüüta asi ja ei tee teile kahju midagi. Ja on warandus juba kuratorite all, siis walwab kohus, et mingit vastuotsja asja ei sünni. Siis läheb kõik seaduse järele. Ja et hulluks tunnistatud ja kuratorite alla pandud inimene testamenti teha ei saa, jeda te ometi teate?

Wana=Märt (tui tõesti meehest ära, ahfides): Mis! Kurat! Sa tahad mind — kuratorite — alla panna! Mind? (Otsib silmadega mida pikku harrata, näeb püsti, tõmbab selle pikku). Ma lasen! Ma lasen!

Pärn (tšalmalt): Ürge laske! Teate, siis on kogu Siber! Ehk — laske pääle, laske! (Sirmitades). Katjuge, kas pääle hakkab! Vaske! Näidake, et teil julgust on! Näete, teie oletegi juba hull walmis, kahju et tunnistusmehi käepärast ei ole! Küll ma tulen teinekord tunnistusmeestega.

Wana-Märt (temal kukub püüs käest): See on päris kurat! See on päris kurat — püüsi ka ei karda!

Pärn: Teil ei ole julgust wägitükka teha? No siis ürge minuga ülepää hakake! Näägime parem rahulikult. Paktuge midagi, siis ma näen, et teil hääd tahtmist ei puudu. Nimetage summa, siis wõime tingima hakata.

Wana-Märt (ägades): Kas nüüd ei ole! Kas nüüd ei ole kimpu saanud!

Pärn: Mitte sugugi. Minuga saab leplikult läbi. Ega ma kõike teie warandust ei taha. Jagame kristlikult, — kolmas osa?

Wana-Märt (ahis ainult).

Pärn (äritab edasi): Asi on nimelt see: Kauplemine ja kõik see terve kupatus siin — külas — on minu jaoks liig wäike ja kitsas. Meie tahame Miiliga päälinna asuda ja jääb midagi suuremat ette wõtta. Mina ei taha ka, et meie halvaga lahku lähme. Teil on siin kena koht, siia on meil hääd suwitama kää. — Muud kui — kukru peate lahti tegema ja Miilile hääd summa kaasa andma, et meie päälinnas hõlpsasti hakkama saame.

Wana-Märt (üles karates): Wälja! Wäwest wälja saatan! Ehk ma ei tea mis ma teen!

Pärn (üles tõustes): Mehe sõna! Seda oleksite pidanud warem üttelema ja oleksite minust juba ammu lahti saanud. Aga lubage küsida, mis teie teeksite,

kui ma ei lähe? (Hirwitades). Püüsiiga katjusite juba, poisja teil ka kodus ei ole, muidu võiksite neid kutsuda. Kutsuge ometi töömehed ehituse juurest, neile ma andsin juba paar rubla nappiraha. Need näewad siis kohe, et teie olete hull ja mina päris wagune, kes midagi ei tee. Kutsuge ometi! Siis on mul tarvilikud tunnistajad kuratori seadmise jaoks ka kohe käes!

Wana-Märt: Kui ma ka siiasamasje paika suren, siis ma ka oma tütarit teile ei anna ja raha weel sugugi mitte!

Pärn: Teiega ei saa täna midagi, teie hakkate ju jälle sebasama juttu otjast pääle — teil ei ole tõepoolest diget aru. No ja, ei ole ju imeks panna: piisike Mõgri-Märdi pää! Aga mõtelge paar päewa järele, siis ütlege mulle!

Wana-Märt (ei vasta).

Pärn: Siis jääb nõnda? Paari päewa pärast tulen ma jälle, siis teeme asi kindlaks. (Astub tagakambri ukse taha). Emilie! Tule natuke wälja, ma tahan jumalaga jätta.

Miili (tuleb).

Pärn (wapustab Miili kätt): Seda wiisi! Mõnu kah! (Annab Miilile suud).

Perenaene (tütre selja taga, kaks kätt püsti): Oh ja, Issand Jumal! Oh ja Issand Jumal!

Wana-Märt (tuidas weel võimalik): Äraneeitud! Äraneeitud! (Rohkem sõnu ei saa ta suust).

Pärn: Mis teie nüüd neate, äiapapa? Kelle nimel teie neate? Teie ei usu ju ei Jumalat ega kuradit. Jumalat teie ei usu, see on teil kaukas, ja — kuradit teie ju ka ei kardate. Kui kõige teie tegude pääle mõelda! . . . No waadake, mina ka

ei karda, üht ega teist, ja — teie needmiist muidugi ka mitte. — Jumalaga perenaene! (Ratub tätt).

P e r e n a e n e (ei julge tätt andmata jätta, ei saa aga muud sõna suusti): Oh ja Jssand Jumal!

P ä r n (wapustab weel torra Miili tätt ja astub läve poote, pöörab aga uuesti ümber): Kiapapa! Ma ei soovi, et me pahandusega lahkume. Mis te's mind nõnda põlgate? Et teie rikas olete ja mina mitte? See wähe on ainult praegu nõnda. Teie olete rikas ja minul on ainult nende esimeste kümnetuhanda rublade kokkusaamisega tegemist, pärast läheb see iseenesest. Teate ju? Selleks on mul teie tütre kaasraha vaja. Teie loete mind kelmiks? Hoo, mina ei ole kelm. Mina olen selle tarkuse otsa pääle saanud: ainult kõige ausamal ja õiglasemal teel saab kaupmees edasi, teiseti mitte. Sellepärast ma ka kui aus mees teiega õiglaselt räägin. Kas istume maha ja räägime edasi?

W a n a = M ä r t (meeletumas wihas): Wälja! (Salga pörutades). Wälja!

P ä r n: Noh, siis mitte, siis ma ei räägi enam, waid käin oma rada. Jumalaga! (Astub läwest wälja).

W a n a = M ä r t (temale järele, kui silmadega ära sõdmas ja tuklasje kinni kargamas): Waras! Waras!

(Gesritte).

II. pilt.

Mäitelawa muudatus.

Wäitefe alemi turuplats. Paremät kätt „Peeter Bärni talurahwa tarbeasjade kauplus“, ja pagari läwi suure kringliga. Keskel „Barun N. von Rennerti ölleförtis“, pahemat kätt apteef. Keset turu laterna post, pisikefe suitsewa lambiga. — Wagune suwedd, ainult liikuwad warjud förtsi afna eesriide pääl lajewad aimata, et jääl weel elu on, ka kölab, kui keegi förtsi uffest tuleb ja nurga taha kaob, joodikute läslutamine förtsiist wälja.

Gemalt kuulusse paari wantrit lähemale weerewat ja poodi nurga taha seisma jääwat. Kõne-kõmu ja hobuste puristamine, selle hulka kölawad Rogri-Märdi erutatud sõnad:

W a n a = M ä r t: Ruttu! Mis ja wahid! Sobune seo kinni, kas ja ei mõista! Urädniku härra, ma palun! — Köied! Köied wõtke kaaja! — Unts, kirwes! Urädniku härra. . . (Märt, juuffed fassitud, riided portsed, hõlmad ees laiali, — tema kannul urädnik, siis paar poisit, — wiimased näewad asjas ainult janti, mida neil peremehe käsul waja kaaja teha).

W a n a = M ä r t (ahtides): . . . lähme ruttu, teeme kähku! Kui nad aimu saawad, et me tuleme, plehku panewad! Wõta siis weel kinni! (Tormas koha poe utse kallale). Rööwel! Waras!

U r ä d n i k (teda tagasi ristudes): Kas te hull olete? Mis te karjute! Te ajate ju terve linna jalule? Siin waja waguši ja mõistlikult, seaduse järele toimetada. . .

W a n a = M ä r t (tiunudes): Urädniku härra! Iga filmapilt on kallis, plehku panewad! (Tormas uuesti utse kallale). Waras! Rööwel! Tüdruk anna kätte!

U r ä d n i k (teda uuesti tagasi ristudes): Olge ometi mõistlik! Siin diendan mina. Kõhugile nad ei pääse,

on ju üksainus üks. Kui teie enmast ei taltsuta, lähem mina oma teed. Teie olete ju — nagu ei tea, kust lahti lastud!

Wana=Märt (nagu enne): Aidake, urädniku härra, aidake ometi! See on ju teie amet! Wõtke wiis rubla, wõtke kümme, aga — lõbge üks maha, tooge tüdruk wälja! Urädniku härra, ma palun teid! Wõtke jada rubla, wõtke tuhat? (Tormas uuesti ukse kallale). Rööwel! Waras! Tee üks lahti! Anna tüdruk kätte!

Kiisa pääle tehatse siin ja sääl atnad lahti, inimesed pistawad pää wälja ja tulewad läwe pääle kuulatama. Raesed ilmuvad, käed põlle all, jääwad juure waatama.

Urädnik (raputab kobe käega Märti õladesi): Kuulge, kui teie wagu ei ole, kirjate ja kirjate ja omawoli tarwitama hakkate, pean ma lõpetks teie enese wastu seadust tarwitama. Teie olete ju arust ära ja ma hakkam tõepoolest kahtlema, kas teie jutul ülepää õiget alust on?

Wana=Märt (agedalt): Teie ometi teate, kes ma olen: Mõgri-Märt! Kes jeda kõik kinni maksta jõuab! Mõgri-Märt! . . .

Urädnik: Ärge halpige! Mõgri-Märt ehk mõni muu!

Wana=Märt (nagu enne): Teie lõbge üks maha, kui mina ütlen!

Kõrtsiit oli keegi wälja tulnud, kuulatanud ja jälle tagasi läinud, nüüd tulewad säält — kõrtsimees, kuub lahtiselt õlade ümber ja trobifond pool-purjus inimesi.

Urädnik (inimeste poole, kes hirmitawad ja naerawad): Mis teie siin wahite? Minge minema!

Üks joodik: Ohoo! Meie ei kirjita kedagi.

Teine: Siin on ju enam kui kopka eest lõbu!

Kõrtsimees (on Mõgri poisi ettepoole toonud, ijeksi): Mis jaht see teil päriselt ees on?

Poiss: Noh, preili on putked teinud!

Kõrtsimees: Mis? Miili preili?

Poiss: Kuidas siis? Teda'p me kaupmehel
käest tagasi kätte saada tahame! (Pööravad teiste
juurde tagasi).

Urädnik (joodikute poole, käsi möögapideme küljes):
Mina käsin teid laiali minna! Kuulete! (Znimesed
taganevad pisut eemale).

Kõrtsimees (Märbile): Märt! Tule ära, osta
kaks õlut, palju parem lugu! Mis läinud see läinud,
ega kätte ifka enam ei saa! (Joodikud hirmutavad).

Urädnik (kõrtsimehele): Mis? Teil on kõrts
alles lahti? No teie juure tulen ma pärast!

Kõrtsimees: No, urädniku härra, kust ta's
lahti? Minge vaatama, inimese hinge ei ole! Aga
muidugi, kui urädniku härra ja Mोगri-Märt ise
tulevad, eks siis ifka. . .

Wana-Märt (tarjudes): Mis kommejanti ma
siin pean mängima! Mina? Mोगri-Märt? Urädniku
härra, kas te tahate oma kohut täita või ei? Minu
tütar on siin sees, mina vastutan selle eest, et ta
siin sees on, mina nõuan oma tüdart kätte. Kas te
tahate aidata, või ei? Mina kaeban teie üle kreis-
politsei kohtusse, mina, Mोगri-Märt! Tühja paljast
urädnikku pean mina niikaua paluma! Poisid, tooge
firves! Võõme üks maha!

Poiss: Mina küll! Kui peremees käsis ja
urädniku härra lubab, — mina kohe!

Urädnik (valjult Märbile, kes paari sammul taganeb):
Ma ütlen teile, teie olete nüüd wait! Ja kui teie
weel ekfitate ja segate, tarwitan ma teist abinõu!
Mõistate? (Astub ukse taha ja koputab möögapäraga.
Korra, siis uuesti).

Wana=Märt (ei läbe oodata, mõtab seina äärest suure kivi, wirutab sellega uffe pihta): **Waras!** Rööwel! Üks tee lahti!

Urädnik (wihafelt Märdi ette astudes): Ah teie ei kuula keelbu? (Kõrtsimehele): Kõrtsimees, hoidke teda wähe tagasi, et ta eksitada ei saa, kuni ma oma kohut täidan.

Kõrtsimees: Kui kästakse. . .

Soodikud (üks ja teine): **Mina küll!** **Mina — jah!** (Mjuwad Märdi külge, kes rabeleb, aga ennaft lahti tiskuda ei saa).

Urädnik (koputab meest).

Wana=Märt (tarjudes ja rabeledes tulwihafelt): Teie wastutate selle eest! . . .

Urädnik: Hää küll, mina wastutan!

Kõrtsimees: Mis san'd rabeled! Ma ütlen ju, tulnud ostmud parem kaks õlut. . .

Atnaluuk ja aten seespool tehtakse lahti, läikiw püsiwaua ots tuleb nähtawale.

Pärn (seejt): Kes sääl kifab ja lõhub?

Urädnik: Härra Pärn, mina olen! Peeter Andreijitsch, urädnik!

Wana=Märt: **Waras!** Rööwel! Tüdruk anna fätte! (On ennaft lahti tiskunud ja tormab atna kallale).

Pärn (püssi liigutades): **Seisa!** Ära tule! Ehk muidu! . . .

Wana=Märt (sirutab käed urädniku poole): Te näete! Te näete, mis ta minuga teeb! Minu tütar on sääl, ma nägin teda tema selja taga! Ja teie lasete mind püsjiga ähwardada!

Urädnik: Härra Pärn, pange püsj ära. Mina olen! Peeter Andreijitsch, urädnik!

Pärn: Ma näen, et teie olete. (Mõtab püssi tagasi). Mis te soowite?

Wana=Märt: Tütar anna kätte! (Tormab atna kallale. Teda hoitakse tagasi; meeste käes wäänledes — temal on kange jõud). Kas te lasjete lahti! Mis te tahate minust!

Urädnik: Kas te wõtate aru päha ja jääte waguji, wõi — pean ma teid eemale talitada lastma? Ma küsin nüüd weel wiimast korda!

Wana=Märt (ahhides): Tehke!.. Tehke mis tahate! Wägivalla!.. Wägivalla vastu ei wõi mina midagi. Aga!.. Ma kaeban! Ma kaeban!

Pärn: Äiapapa, mis te nii äritatud olete? Soovite minuga rääkida? Odake, ma tulen wälja!

Wana=Märt (ahh ainult ja teeb kätega weidraid liigutusi, nagu inimene, kes wiha pärast ei tea, mis teha ehk tegemata jätta).

Pärn (awab uste ja ilmub läwe päale): Noh, mis siis on?

Urädnik: Härra Pärn, kas selle tütar jääb — on teie juures? Tema ütleb: teie olla tema tütre õõ ajal wäewõimuga ära wiinud ja pidawat teda nüüd wägise enese juures?

Pärn: Ei. See ei ole õige. Kuidas te niisugust juttu wõite uskuda? Kes täiskaswanud inimest saab wägise ära wiia ja finni pidada?

Urädnik: Mulle näitab asi ka kahtlane, aga siiski? Kas siis selle taga midagi tõtt ei ole?

Pärn: Jaa, midagi on selle taga tõtt. Mina ja neiu Emilie oleme juba kauemat aega pruuti peigmeest. Äiapapa aga on asjale vastu. Mis meil siis miinud nõu üle jäi, kui oma pääd talitada. Meie oleme mõne tunni eest kiriku juures lugemas käinud ja — pühapäewal hõigatakse meid kantslist maha. (Näitab pillawalt). Kellel nüüd selle vastu ütlemist on, see tehku jeda aegsasti. . .

Wana = Märt (tatsub ennast uuesti lahti kiskuda ja Pärnile kallale tormata, karjudes): Näljane inimese tükk! Näljane inimese tükk!

Pärn (rahulikult): Aga äiapapa! Kuidas te sedawiisi võite rääkida? Tulge ometi sisse vaatama. Mul on siin leiba, saia, pütt heeringaid, võid, mune, juhkurt, kohvi, isegi suitsetatud sealiha — kõike mis jüüa sünnib. Vepime ära! Sähke siin käsi, tulge, hakkame kihluseid pidama! Urädniku härra, ehk teete meile ka seda au? Tuttavad sääl, kõrtsipapa ja — kõik on kutsutud. — Äiapapa, ma palun! Mis te viha peate ja vastu seisate? Ega see ju nüüd enam midagi ei aita!

Wana = Märt (tahab Pärnile rusikaga lähataba, kistatse tagasi): Rööwel!

Pärn (ei pörta): Äiapapa! Walitsege oma juud!

Miili (näitab ennast läve pääl).

Wana = Märt (karjudes ja rabeledes): Sina! . . Sina äraneetud hing! Siia! Minu juure! Kas sa kõik oma au ja häbi oled unustanud! Sina ülekäte läinud inimene! Kas sa ei tea enam, et ma su isa olen! Siia! . . Urädniku härra, siduge! Laste siduda! Kurr. . . (Teeb ägedaid lahtikistumise tatsuid kuni ta väsib).

Kõrtsimees: Mis ja? . .

Teised kinnihoidjad (täbisegi): Mis ja möllad! Ega sa lahti ei saa!

Miili (trepiist alla astudes): Jsa! Kas sa siis ikka veel järele ei anna? Waata ometi kui kena mees, kui tragi ja wahwa ta on! Kedagi, isegi sind ka ei kardad! Ja niisugusele keelad sa mind minemast? Vepi ära, isa! Anna järele ja kõik on hästi. Ta tahab ju sinule hää poeg olla, mis sul siis tema vastu on? Meie ei tahagi ju sinu käest midagi, ära seda kardad! Vepi ära, ma palun sind, isa!

Wana = Märt (kähjewa häälega, ei saa rohkem sõnu suust): Araneetud! Araneetud! . .

Miili (turwalt): Mispärast ja nüüd wastu seisad, isa! Et ta nii rikas ei ole kui sina? Seda ei ole ju sugugi waja! Sina ei ole ju ka õnnelik, isa, teised on ilma rikkujeta palju õnnelikumad! Luba nüüd mind temale minna! Ja kui sa ka ei luba, ega mina temale minemata ifka ei jäta!

Wana = Märt (tõstab käe, et tüdart maha lüüa): Saatana hing! . . (Teda takistatse, ta lähed ja ksendab).

Miili (pöörab nuttes minema): Ei ole siis midagi parata, ei wõi mina sinu keelust hoolida! Peeter on minu jaoks loodud ja Peetert ma ei jäta! Tee sina mis sina tahad!

Wana = Märt (istab Miili poole, aga teda ei lasta, kinnudes ja kirudes): Miili! Hull! Siia! Minu juure! Kuula nüüd: ja jooksed õnnetusesse! Tema ei ole midagi ja — temal ei ole midagi! Kopikut ma kaasa ei anna! Kui sa temale lähed, kopikut ma ei anna! . .

Miili (trepi päält nuttes): Mis mina wõin parata, kui sa ei anna! Mina ei wõi midagi parata.

Wana = Märt (nagu enne): Tule nüüd! Tule nüüd ära! Mine kellele sa tahad, muud kui mitte sellele! Viistuhat rubla annan ma sulle, kuus- tuhat rubla! Kümmetuhat rubla annan ma sulle, kui sa — muud kui mitte temale ei lähe!

Miili (nuttes): Kõik on hilja, isa! Mina Peetrit ei jäta! Pühapäewal hõigatakse meid maha! . .

Pärn (paneb käe Miili ümber): Urädniku härra! Kas teil mulle veel midagi ütelda on? Kõua me siin ilma inimeste hirmutada peame seisma?

Urädnik: Ei midagi. Kui asi nõnda, ei enam midagi. Wabandage tülitamise pärast.

Pärn: Tule, Miili! (Pöörawad minema).

Wana=Märt (tulifes wihas): Eibu! Siia!! —
Ants! Jaan! Dõmmake kinni! Siduge!! (Saab
käre lahti rabelda, lööb kõrtsimehele näkku). Sina! Kuri-
waim! Sahti laje! Kas ja ei näe, et ära läheb
käästi! Appi!

Kõrtsimees: Di ja! Wõdi näkku lödi! Näo
lödi löhti! Pool toopi ja korw õlut! Anname
waenlase-kerele! (Zooditud tahawad Märdile kallale lan-
geda, rüjelemine tõuseb).

Miili (tarjudes ja ülestõstetud kätega trepist alla
jookstes): Appi, Peeter! Jja peksawad! . .

Urädnik (ühilafi): Seiske! Minge koost! Stoi!
Seaduse nimel, ehk ma wõtan mõõga! . .

(Gesriie langeb ruttu).

Neljas waatus.

Nästa hiljem. Mõgri-Märdi uues elumajas. Walged, tahutud pallidest seinad, alles krohwinata. Kõigest on näha, et hoone alles praegu walmis on saanud ja sääl sees weel ei elata. Paremalt kätt seinas aknad. Tagaseinas, esite kahepoolega klaas-uks, pärani lahti, wiib aeda rõdu pääle, ja edasi — pahemale poole klaas uks, mis teise tuppa wiib. Paremat kätt seinas ahi, suu sisse poole. Toas ei ole weel majariistu.

1.

Kui eesriie üles läheb, seisab Wana-Märt kefet tuba. Neli-wiis tödmeest ja nende juhataja Marjapuu tõstawat ja nihutawat rasket raud rahafappi, mille nad praegu nähtawasti tuppa toonud, pörandat mööda edasi.

Marjapuu: Weel natuke — hõd-p=p!

Me hed (tõstawat): Hõd-p=p!

Marjapuu: Tasa-tasa! Ärge pörandat külge laske! Uuesti, hõd-p=p!

Me hed: Hõd-p=p!

Wana-Märt: Küllalt! Laske maha!

Marjapuu: Tasakesi — soo! (Me hed sirutawat liifmeid).

Töömees: Oi, on see aga ränk! Ära wenitab fooned! Mitu puuda see on, peremees?

Wana-Märt (suurelisset): Mis fina's sellega teed, mitu puuda? Tahad küll öösel aknast wälja wiima tulla? (Pilgates). Nooh! . .

Töömees: Mina nüüd! Minu pärast mädagu!

Marjapuu: Ruhu me ta's seisma paneme, peremees?

Wana=Märt (avab ulse ja näitab käega): Sinna teise tuppa seina ääre.

Marjapuu (töömeestele): No võtke siis jälle! Hõõ=p-p!

Töömehed: Hõõ=p-p! (Jõuavad tapiga läve pääle).

Marjapuu: Tasa! Ettevaatlikult! Et läve ära ei riku! Hõõ=p-p!

Töömees: Pea! Käe ajad wahela!

Teine töömees: Ära lahti lasa! (Jõuavad tapiga teise tuppa).

Wana=Märt: Soo! Küllalt! Nitab nüüd!

Marjapuu (teises toas): Seda nurka siit! Veel enam seina poole! Hõõ=p-p!

Töömehed (teises toas): Hõõ=p-p!

Marjapuu (teises toas): Soo! Voodis küllalt! Paas seisab!

Tüdrukud (toovad laua ja mõned toolid): Kuhu me paneme, peremees?

Wana=Märt (tuleb näitama): Pandke sinna afna alla!

Tüdrukud jäävad uudishimulliselt vaatama, wahivad ka üle läve teise tuppa j. n. e.

Töömehed tulevad teisest toast, jäävad nagu midagi veel ootama.

Marjapuu (pühalt): Nüüd oleme peremehele esimese asja uude majasse sisse toonud, selle kõige parema asja — rahakapi, nüüd ei ole muud kui raha sisse panna, siis on peremehe süda siin, ja. . .

Wana=Märt (kuivalt): No, mis siis veel?

Marjapuu: Si midagi, oleks peremehele uues majas elamiseks ka pilka iga, palju õnne ja kallist rahu-tervit soovida ja. . .

Wana=Märt (nagu enne): Tahad ka midagi selle — õnnesoovimise eest vdi?

Marjapuu (pahandatult): Tahan nüüd ikka kobe! Teie ikka sellega, et jälle midagi tahetaks! Kui alam inimene ka midagi ütleva läheb, siis teie muud kui kobe — et ta jälle midagi tahab. . . (Pödrab minema).

Wana-Märt: No ega see ka teiseti ei ole! Muud kui anna! Anna ainult! Seda te oskate. Anna alati. Tea kui kaua inimene ikka annab ja milla see andmine ükskord lõpeb! (Töömeestele). No mis te's veel wahite?

Wanakas töömees: No ega's peremees meid sedawiisi ikka ära minna ei lasse. . . (Näeb, et Marjapuu minna tahab, teda käitfesi pidades). Pea, kuhu ja lähed! (Wana-Märdi poole): Kõik sooled wenitaks sees jégamine. Peremehel ju ikka alati seda wa wenitse-õli kodus oli. . . (Marjapuud mäksates). Ega's ta meid ilma ikka ei jäta!

Wana-Märt: No ja jaa! Seda ma juba arvasin! (Tädrufutele): Dooge's see piirituse pudel wanatare juurest siia! (Tädrufud lippawad minema, neile järele): Ja pitsklaas ka! (Tädrufud ära).

Noorem töömees: Kuidas see asi on, peremees, mina lugesin lehest, et nüüd ei pea raudkapid ka enam aitama? Pandawat wõtmeaugust dinamendi sisse ja lastawat lõhki karplõmm!

Wana-Märt: Tule sina ja katju dinamendiga lasta! Siis oled ehk seda ka lugenud, et kapil laetud püüs sees on, ja et kes ukse külge puituma läheb, kuuli rindu saab?

Töömees (imekspannes): Wõi püüs sees? Küll on ime, mis nüüd kõik ära ei tehta ja ei olla! Kust kohalt see kuul siis tuleb, (waatab üle läwe teise tuppaga tagasi) auku ei näinud ühti?

Wana-Märt: Wõi weel! Wõi auk peab ka näha olema? Küllap ja siis tead eest kõrwale hoida.

Mine puutuma, kui ma kuke wimma olen pannud, küll siis saad näha, kust kuul tuleb. (Tõdmehed naerawad).

Tõdmees: Ma kui te ära unustate, et piis wimmas on ja ise kuuli rindu saate! Mis siis?

Wana-Märt: See'p see on, et ma ei unusta.

Tõdmees: Jah eks see rikkus ole! Mäti ole teise juures mures ja hirmul! Minul pole midagi, laulan ja lõõn lulli!

Tüdrukud tulewad, üks poole-pangelife piirituse pudeliga, teine klaasiga; tõdmehed rõõmustawad.

Wanakas tõdmees: Küll on ikka peremehel ka pudel!

Teine tõdmees: Suur mees, suur pudel!

Kolmas tõdmees: Rõnda ta on. Ega's meie peremees teda sorokohwkaga hakka tooma.

Wana-Märt (pakub klaasi Marjapuule): No wõta's sina kõigepäält!

Marjapuu (tusafelt): Mis mina temast . . . mina pole temaga harjunud.

Wanakas tõdmees: Ega tema ei wõta jah!

Wana-Märt (sellele): No wõta's sina ise! (Tüdruk walab klaasi täis).

Wanakas mees (wõtab, tõmbab näo krimpju, wäänab pääd).

Wana-Märt: Noh? Oli hää?

Wanakas mees (pühib käega üle kõhu ja rinna alla): Di ja raibe! See kijub ju kui härghõõwel — laastud aga takka!

Wana-Märt: Hähähä! (Teisele). No wõta!

Teine tõdmees (wõtab ja purtstab kõhima ja läkatama).

Wana-Märt: No mis wigurit sina pead! Hähähä!

Teine töömees (on vähe hinge taha saanud):
See kurat on ju kui põrgu tuli!

Kolmas töömees (klaasi võttes): Mis sa's
titud, tihane, kui sa peremehe wiina ei kannu! Piiri-
tuse wiin, selle juures olgu ka mees! (Võtab ja püüab
kõrmetust varjata). On ... ikka küll ... wali ... nagu
Mogri-Märt ise!

Noorem mees (tellele klaasi pakutakse): Mina
ei julge kuradit võtta! Oleks olema wett hulka
panna? . . .

Wana-Märt: No mis sa jõõbitad!

Noorem mees (võtab, purustab suust ja ninast
wiina tagasi ja jookseb käed suu ees, läwest wälja): Kurat!

Wana-Märt (naerab, et kõht wappub).

Tüdruk: Peremees, kuhu ma pudeli panen?

Wana-Märt (käega näidates): Wii sinna teise
tuppa.

Tüdruk (juba teisest toast): Nurka maha panen wdi?

Marjapuu (on läwe pääle astunud): Pane raha-
kapi otja pääle üles, siis saab kuningas auujärjele!

Tüdruk (teisest toast): Panen wdi?

Wana-Märt (naerdes): No pane!

Marjapuu (töömeelele): Noh, lähme meie
pääle! (Astub läwe poole).

Töömehed (läbisegi, lähewad ja tänawad): Täname
siis ka, peremees! Olge terve jah, kah! Mituma
sellegi eest! (Tüdrukud ka ära, Märt jääb üksi).

2.

Ilm on pimedamaks läinud, kaugele on aegajalt tasta
kõnemüristamist kuulda. Wana-Märt toob teisest toast raha-
kapist suhwlaka, paneb akna alla laua pääle ja hakkab laekas
segi läinud paberisi korraldama. Vähe aja pärast perendane,
ära nutetud näoga, tuleb duest, teeb siin ja sääl asja, et

Märdi tähelepanemist enese pääle pöördä. Temal on midagi südame pääl, aga julgus rääkima hakata puudub. Ta ei saa aegajalt rinnapõhjast ülestõuswaid õhtamisi mitte hoopis maha suruda.

Wana=Märt (wiimaks, kui ta juba paar korda kõõrdi waadanud on): No mis ja's nüüd jälle piirad, nagu kas palawa pudru ümber, kui ja suud lahti ei tee? Sul ju midagi jälle on?

Perenaene (murelikult): Wõi see aitab, kas ma teen ta lahti või ei tee, või sina ikka jellest midagi hoolid! Nüüd oled muud kui oma rahakapi siia toonud! — Toonud ometi Jumala sõna kõige enne uue hoone katuse alla, nagu iga teine ristitiimene oleks teinud! Aga! Wõi sina tead midagi Jumala sõnast või muust!

Wana=Märt (tõlmalt): Sina too jälle oma Jumala sõna! Juudi juttudega ei tee mina midagi!

Perenaene (õhates): Mis ja ometi pattu teed! Wäljas tõreleb Wanaija pilwede feest, kas ja tead, mis päew weel enne õhtut sulle toob? Õnnistust või õnnetust! (Hakkab ukse ja aknaid kinni panema).

Wana=Märt (ei wasta, sorib oma paberisi edasi).

Perenaene (astub õue, toob põlle pääl laastu puru, süütab ahjus põlema, jääb ahju suu ette kükitama, aralt): Ma sain Petrogradist jälle kirja!

Wana=Märt (teeb nagu ei kuuleks ta).

Perenaene (ärdalt, nuutsumist tagasi surudes): Nemad on hädas, Märt! Kas ükskord sinu süda fees ei sulä!

Wana=Märt (urisedes): Misjuga sed „nemad“? Ilmas wõib palju inimesi hädas olla, kas mina neid tean.

Perenaene: Sa tead küll, misjuga sed „nemad!“ Sa lubasid mind ju maha lüüä, kui ma

weel korra sinu kuuldes nende nime suhu wõtari.
Tõõ siis pääle! Siis on korra see piin otsas!

Wana=Märt (ei wasta midagi).

Perenaene: Sa tead küll, kuidas Peeter sääl
oma rahanatukekse kaotas ja ülelöödi! Väks juurt
jaama ja kaotas sellegi, mis tal oli! Asi olla kohtu
all, — tuleb säält midagi wälja wd'i ei tule. . .
(Dotab, kas Märt midagi ei ütlen).

Wana=Märt (tülmalts): Soo? Wd'i enesel
wd'eti päält? Ahwardas ifka teistel wd'ta.

Perenaene: Seni neil ifka läinud kuida ta
läinud, Peeter käinud wabrikus tööl ja Miili pefe-
mas. Müüd olla wabrik seismas ja Peeter ei leidwat
kufagilt tööd. . .

Wana=Märt: Wd'tku müüd rikastel päält,
wd'tku müüd, nagu ta teha lubas! Sääl Petrogradis
on ju rikkaid küllalt! (Suurustades): Mina — enesel
päält wd'ta ei lasen!

Perenaene (rõhutult): Meil ei ole enam süüa
ka mitte! . .

Wana=Märt (tiwiselt): Ei ole see minu süü,
kui — mõnel süüa ei ole! Minul on süüa küllalt,
jääb üle!

Perenaene (ägedes): Halasta ometi! Ta on
ju meie laps!

Wana=Märt (rigedalt): Meie — laps? Kui
ta — õõ ajal, salaja — wanemate majast wälja
läks, nagu libu! Näljase inimesega, minu keelu
wastu! (Wihafelt). See — see peab minu laps
olema, see? See ei ole minu laps! Ei, see ei ole
minu laps, mõistad? Sull on küll meehest läinud,
mis kõige selle juures minu süüda sees ütles, kui —
ma teda — taga ajasin ja kätte ei saanud, kuidas
see — foer hirwitades mulle küll mu tütar näitas,

aga kätte ei annud, mind üle läve ei lastnud, waid püüsi ähwardas! Kuidas mind siis kui pöörast seoti, kui ma ust puruks lööma hakasin, kuidas maasilm siis hirwitas! Siis — ei olnud ta minu laps, siis wõis ta teha mis ta tahtis, minul ei olnud tema üle mingit woli! (Wiha pärast pea nuttes). Kui kirikhärja ega keegi kurat minu keeldu ei kuulanud ja minu tüdart kirikus ilma minuta laulatati — oli ta siis weel — minu laps! Kõõsis ta siis selle järele, mis minu süda sees ütles? Ja nüüd. . . (Mwab suu, nagu tahaks ta weel midagi ütelda, aga jääb wait).

Perenaene: Sinu — süda, Märt! Sinu süda? Kolmtümmend aastat oleme paaris elanud ja mina ei ole mitte tunnud, et sinul süda on, ainult sinu külma kätt enese ja teiste üle olen ma tunnud, ja nüüd — räägid sina — südamest!

Wana=Märt (kes jälle on kõwenenud, walgult): Aga minu — au! Minu au?

Perenaene (pehmelt): Au? (Mõeldes). Sinu — au? (Eufudes). Jah! . .

Wana=Märt (turjalt): Au mul siis ka sinu teades ei ole? Mis mul siis on?

Perenaene (nagu enne): Raha, Märt, raha! Sinul on — raha! — Au? Ah! . .

Wana=Märt (istmelt karates, leegitsewate silmadega): Jaa! Raha! Raha peab mul olema, raha! Seda olen ma wandunud kui ma alles poisike olin, siis . . . (ahtides) — — sa ei tea, keegi ei tea ja ei pea seda ka teadma! . . Raha peab mul olema, kuni ma rikkam olen, kui tema! Mul ei pea naist olema ega last, sugulast ega sõpra, Jumalat ega kuradit, raha peab mul olema, raha on jumal, raha on wägi, raha on wõim! Ja wõtta tahan ma teda ja olen teda wõtnud ja wõtan teda, kust ma aga saan.

Halastamata nagu see teda wõttis. Kas sa mõistad, wandunud olen ma seda! (Saab ahwardawalt keset tuba seisma).

Perenaene (tiimudes): Miilil on laps!

Wana-Märt (ei saa esite aru, ei taha seda uskuda, tohtunult): Mis sa ütled?

Perenaene: Miilil on laps, ja temal ei ole enesel süüa, ega lapsele anda!

Wana-Märt (ärituse tipul): Miilil on laps! Ka see weel! Ka weel see!

Perenaene (lootes): Ja Märt! Kui see minu jüdant ei liiguta, siis. . .

Wana-Märt (metsitu waatega): See? See peab minu jüdant liigutama? See! — Jffa oli loota, et ta ükskord ta juurest ära ajab, kui näeb et raha ometi ei saa — nüüd ka weel see!

Perenaene (ägades): Halasta ometi, Märt!

Wana-Märt (pea nuttes): Halasta? Kes keelas temale halastust? Kui ta teadis, kust tee üewärawast wälja wiis, kas ta ei teadnud, kust tee õue jälle tagasi tõi? Tulnud tagasi, lastnud lahutada, oleks jälle Mogri-Märdi tütar wõinud olla, küllap meest oleks leidnud! Aga nüüd — —

Perenaene: Miili tahab ju tagasi tulla, ta tahab ju. . .

Wana-Märt: Nüüd? Wärdjaga? — Ei!

Perenaene (turjalt): Wärdjaga? Sa oled hull, Märt! Pualatud abielu laps ja sina räägid wärdjast!

Wana-Märt (metsikut): Minu filmas on ta wärdjas! Pualatud? . . Olen mina neid laulatanud? Minu juurest on ta ära jooksnud, bösel, salaja. . . Ja siis ei pea tema kutsitas mulle wärdjas olema? Aga . . . (ähtides) olgu! Olgu siiski! Sää! Petro-

gradis, jääll olla ju niisugune maja! . . . Tulgu tagasi! Ilma lapseta, (wihajett) ilma lapseta! Üksi! Pasku lahutada — sõna ma ei ütle! Kõik olgu nagu enne.

Perenaene: Ah, Märt! Sa tead küll! Miili ripub ju tema küljes niisuguse wäega, mida mina ega sina ei tunne ja ial ei ole tunnud! Seda Miili ei tee, kui ta ka sureb! Miilil on sinu oma süda, kõwa, ijemeelne ja kangekaelne! Seda Miili ei tee!

Wana-Märt (ennast ära pöördes, kiwiselt): Kui ta ei tee siis ta ei tee! Siis ei ole weel wiimane häda õpetanud! On tema kõwa, teadku, mina olen kõwem! Ja kui ma ka. . . (kõwem märkimine wõtab temal sõna suust).

Perenaene: Ta on ometi sinu lihane laps! Anna neile ometi natukenegi sellest, mille pääle neil õigus on, anna neile seegi, mis mina sulle kaasa toin, et nemad ometi kuidagi jälle hakkama saawad? Nemad on näljas, Märt!

Wana-Märt: Soo? Wõi siis lasegi enesel tõepoolest päält wõtta, nagu ta ähwardas? Ei. Ja nüüd on mulle sellest jutust küllalt. Mitte sõna enam, mõistad? Kirjuta temale, wõi lase kirjutada kui sa tahad: Tulgu! Üksi! Ilma oma petjata, ilma lapseta, — mitte sõna ma ei ütle! Ja nüüd — jäta mind rahule! (Hakkab oma paberijä korraldama).

3.

Noor-Märt ja Leena astuwad wäikelt sisse.

Noor-Märt (aralt, ettemaaltikult, et isa mitte pahandada): Tere õhtust, isa! (Jääb alandlikult ootama ja astub, kui isa terwist wastu ei wõta ega tema poole ei waatagi, nurralt ema poole): Õhtust, ema!

Perenaene (kes neile wastu tõtanud ja Leena nagu armsa tütre kättepidi oma juure wiinud oli, pojale fäänt andes

ja läit piisku jättes): Öhtuüsi, Märt! Jumaluke, kust te nüüd tulete nii ühel nõul kahetsefi?

Noor=Märt (ikka nõnda, et ta enam isa kui ema poole räägib): Tulime — tee wiis mööda; piksepilw ajas siise warjualust otsima. Tõtt ütelda — — (Et leia sellele, mis ta ütelda tahab, algust).

Perenaene: Oh Jumal jah, latsetesed. . . (Waikib, aralt Wana-Märdi otja waadates).

Noor=Märt (ühe samm isa poole tagasi astudes; on julgust kogunud, wabamalt): Tõtt ütelda, isa, ma tulin lepitust otsima, waatama, kas sinu meel minu wastu muutuda ei taha! . .

Wana=Märt (kes wärisewate kätega oma paberifi laekasse surunud oli; käsi ikka alles paberite pääl laekas, tigevalt pilgates poja poole pöördes): Soo? Su suured plaanid on siis wett wedama läinud, et sa juba isafodu tänawasse teed tead?

Noor=Märt: Ah, isa! Seda teed ei olnud ma kunagi ära unustanud, — sa olid ta mull ju eest kinni pannud!

Wana=Märt: Mäsa-Antsu sulase eest oli tee kinni. Kas sa katsusid tulla kui minu poeg?

Noor=Märt: Ma ei tule kui Mäsa-Antsu sulane. Waid kui iseseisew inimene, kellel jalad oma laua all. . .

Wana=Märt: Siis wist ikka tõesti kui Ärma peremees? Ma olen kuulnud.

Noor=Märt: Ja, isa!

Wana=Märt: Ja, isa? . . Häbi wõiks sul olla! Inimene ei ole veel kahte kumdi hauas ja fina kõiä leske? Kolme lapsjega leske! Ja — ja — (pääga Leena poole näidates) mis sa siis seda jäl weel ümber wead? Kas lest jelle ka päälekauba wõtab? (Leena nutab waikfelt).

Noor=Märt: Sa efsid, isa. Ma olen Arma talu rentinud. Ühes raudwara ja fewadise külwiga põllul.

Wana=Märt: Hähähä! Rentinud! Mislega ja rentisid? Mina kopikutki ei anna. (Tõuseb üles, wiib rahalaeka teise tuppa ära, tuleb tagasi ja tõmbab ukse enese järele kinni): Näed nüüd?

Noor=Märt: Sul ei ole wajagi anda. Mina rentisin talu tema rahaga. (Näitab Leena pääle).

Wana=Märt (pitgates): Soo? Wõi nii? Kust temale siis äkki nii hääd teenistust juhtus? Wõi on wana Maja-Ants rahaangu leidnud? Siis ta ikka mõne kroonu rahakorjaja maha on löönud. Wõla ta juba maksis ära. Räägiti küll, et Jaasi-Jaan obligationi oma kätte olla wõtnud, see siis ikka tühi jutt oli.

Noor=Märt: See ei olnud tühi jutt, muidugi — Jaasi-Jaani käest ei ole me talu rentimiseks raha saanud. Aga, tuli ühel päewal meie endine wana Anu ja ütles: Siin on tuhat wiisjada rubla, minge ja rentige Arma talu ära. Lesk seda pidada ei suuda ja eestkostjad otsiwad rentnikut.

Wana=Märt (wäga piinlikult puudutatud, põlastades): Tuhat wiisjada rubla! Kust ta wõttis tuhat wiisjada rubla?

Noor=Märt: Ei tea. No — jinu enese käes oli tal tuhat ja — wiisjada oli tal weel.

Wana=Märt (hiritades): Hähähä! Minu käest wõttis raha wälja, näe kuhu ta ta sulatas! No mistarwis ta niisugusel raha!

Noor=Märt: Nõnda siis olen ma eilaseft pääle talus sees. Sääl on wanale ja uuele perele ruumi küllalt.

Wana=Märt (põlgawalt naerdes): Hähähä!

Noor-Märt (tõsiselt): Ära naera, isa. Meie Seenaga läheme kindla tahtmisega elule vastu. Ja mõtleme tuleval pühapäeval endid kirikus kui paarirahvas maha hõigata lasta. Ilma teie õnnistamiseta ei tahtnud me uut elu alata — (astub tahtiste kättega Wana-Märdi poole) isa! Sepime täna!

Wana-Märt (kiwiselt): Ei!

Noor-Märt: Jja! Mändliku ja tõemeeslega palun ma!

Wana-Märt (weel kiwisemalt): Ei!

Noor-Märt (mõrudalt): Tja! Siis — ei ole parata, et mina oma rada pean minema ja sina oma!

Perenaene (nuttes lähemale tulles): Märt, Märt! Mis ja nüüd kiusad teda! Ega ta enam laps ei ole, ta ju mees, kes ise teab, mis ta tahab. Ükfi jääme nagu kaks wana kurge, kellest keegi ei hooli!

Wana-Märt (hoolimatast): Ükfi? . . . Mina olen kõige oma eluaja ükfi olnud.

Perenaene (nuttes): Jah, ja mina weel, Märt! Ja mina weel sinu kõrval!

Wana-Märt (wihaselt): Kui minu pojalt mind waja ei ole, minul teda ammugi mitte!

Perenaene: Mis siis temal sindki waja on! Mis sul temale anda on, kui sul temale armastust anda ei ole? Raha? Tema jumal ei ole raha! Miiski ei tahtnud sinu raha, tema ka ei taha! . . .

Wana-Märt: Walla waestele jätan, kui oma lapsed tänada ei tunne.

Perenaene: Alles wähe aja eest nimetasid ja oma südant ja oma au. Kus on nüüd see süda, kus see au! Ühe lapse tõukasid ja juba ära, tüttart sul ei ole enam. . . . Ja nüüd, kus su ainus poeg tuleb ja palub. . . . (Ei saa nutu pärast edasi).

Noor-Märt (isale täht vastu sirutades): Jsa!

Wana-Märt: Tule ära kerjuste seast, tõuka jalaga! Tüdrukü pärast nüüd! Kõik ilm on emajeid täis, tuhat korda paremaid! Mõisa ostan ma sulle! Ainult mõni aasta veel oodata, siis on ta pankrot! Siis on ta kerjus! Siis lõõ kõige maailmale ratsapiitsaga nätku! Kuule nüüd! Siis ostame meie ta mõisa!

Noor-Märt (findlatt): Ei!

Wana-Märt (wiha ja nutt segi): Ei? Sina ütled „ei“? Kellele ma siis olen kogunud? Kellele korjanud? Märt! Meie sõidame tõllaga, tõllaga sõidame me, ainult see sääl . . . tüdruk jäta maha, näljastega ei ole meil tegu . . . jalaga tõuka! . . .

Noor-Märt: Ei, isa! Kõik! — Seda mitte.

Wana-Märt (ülesleekiwas wihas): No siis wõtku find ka! . . . (Wali müristamine wõtab temal sõna suust).

Noor-Märt (isa juure astudes): Ah, isa! Ära nea mind! Mina ei wõi ju sinu tahtmist teha, ma ei saa ju! Pähme rahus lahku, kui see teifeti olema ei pea. Ära kardada, häbi ma sulle ei tee. Ja küll tuleb aeg, kus minu naene sulle armas ja kallis on nagu oma lihane laps. See ei wõi tulemata jääda. Leena on minu ja sinu armastuse wäärt.

4.

Selle aja sees on Miili, kes haige ja äraldõpnu ja ennast waevalt päästi jõuab hoida, laps süles, läwest sisse astunud ja otšib seina najal tuge.

Perenaene (on temale vastu läinud ja tunned tütre ära. Kui poja suust sõnad lõpewad, tuleb tema suust kõhmunud hääd): Laewane Jsa! — Miili!

Miili (wangub, nagu tahaks ta kukkuda).

Leena (Miilit toetama tõtates): Miili! Sa oled ju haige! Sa ei jõua ju enam jalul seista!

Perenaene (tohtunud ja erutatud): Miili! Tütar!
Oh Jumal... kust siis sina tuled? Ja seda wiisi!
(Gäbdab tätre ümber ja toetab teda).

Miili (tustuva häatega): Ja, ema! Haigest tulim
ma tulema, ja tee pääl — jäin nõrgaks! Mul ei
olnud, et waksalist hobust palgata.

Perenaene: Miks ja siis meile ei kirjutanud!

Miili (jõuetult): Ei olnud enam aega kirju-
tada. Surm! Ma tundsin, et... surm waritjes
päetfis ja... Peeter! Peeter ei tohtinud seda teada.
Ta ei oleks lastnud! Mis oleks tema lapsega pääle
hakkunud! Kodumaa mulla sisse tahtsin ma saada,
oma kirikaiale! Ja kui mind enam ei ole, ema!...
Oma lapse tahtsin ma teile tuua, lapse!

Wana=Märt (hoolimatalt ja wihafelt): Mis?
Oma wärdjaga tuled sa? Oma wärdja julged sa
minu silma ette tuua? Wälja! Kust ja tulnud oled,
sinna mine!

Miili (effitamata, nagu enne, emale): Ma tean
küll, ema, sa oled wana, ja... Aga! Ehk ometi?
Ehk ometi kuudagi!...

Perenaene (tiimudes): Ta sureb! Oh Jumal,
ta sureb!

Wana=Märt (hoolimatalt, enmast ära pöördes):
Sureb? Ei sure! Wdi on minu maja laatsaret,
siia surema tulla.

Miili: Jsa!

Wana=Märt: Jsa, isa! Müüd on isa! Kus
siis isa oli, kui sa ära jooksid!

Miili: Jsa!

Wana=Märt (pöörab selja).

Leena: Ära karda midagi. Kui sind siit wälja
aetakse, meie juures Märdiga on ruumi. Siis tuled
meile. Meil on katus päu pääl!

Miili: Ah . . . Seena! Minule! Ei ole küll midagi enam vaja! Aga laps? (Agades). Laps!

Seena: Laps? Miili, see olgu minu laps. Kui seda vaja peaks olema, mina tahan temale ema asemel olla.

Miili (ärafeletatud näoga): Jumal õnnistagu sind! (Sirutab käed Seena poole). Jumal õnnistagu sind!

Perenaene (tinnudes): Ta sureb! Aidake. . . (Vangeb Miili ette põlvili ja hoiab tema ümbert kinni).

Miili: Jaa, ema! Näüd võin ma surra! . . . Andke mulle andeks kõig! Mis tulema pidi, tuli! . . . Ärge Peetrile süüdi andke! . . . Jaa, anna mulle andeks. . . (Tema kõne muutub arusaamata jostitanifets, pää langeb tagasi, sureb).

Noor-Märt: Ära nuta, ema! Temal on nüüd hääl! . . .

Perenaene (pää tätre süles nutab, Noor-Märt surub furnu silmalaud kinni, Seena, laps süles näib palvetavat. Waikus).

5.

Wana-Märt (tellel piinlik on, kelle südames liigutus ja kangekaelsus wõitlewad, on rahutuks jäänud; temal on eht iseenele ees häbi ja püüab seda warjata; astub lähemale, ei julge kellegile otsa waadata): No mis hulumine see on? Kas kord lõppu ei ole?

Perenaene: Oma lapse ajasid ja surma! Sinu pärast suri ta! Ei ole ja inimene, metsloom oled ja! Aga — päätõhal on üks, wägewam sinust, Jumal!

Wana-Märt (ärbelt): Jumal! Minu jumal on siin! (Stauka pääle koputades). — Siin on Mõgri-Märdi jumal!

Äkiline kõne kargatus ja pragin; pifne on maja põlema lõõnud. Rõrwalise toa klaasulke ruutud langewad sissepoole tildubets. Selle taga on tuba suitsu ja tuld täis.

Noor-Märt (kohkunult): See löi sisse!

Seena: Jsfand Jumal!

Wana-Märt: Sisse löi nüüd! Nüüd löi sisse! (Nõtkub jalgadest ja otsib istet. Katjub aga kohe jälle ülestõusta ja ei saa).

Wäljas karjumine ja jooksmine: „Tuli! Tuli lahti!“

Kohe koputatakse ka erutatult akna pihta. Aknaruum langeb puruks: „Maja põleb!“

Wana-Märt (teeb asjata katsed ülestõusta, jalad ei kanna): Seda ma arvasin! Seda ma arvasin, et sisse löi! Ei! Ei saa! Ara wõttis jõu jalgade sees! (Wihafett): No aidake ometi!

Noor-Märt (erutatud, nõuta, ei tea kust hakata, katsub isa jalule aidata).

Marjapuu (töömeestega, tungib läwest sisse): Sul-lud! Mis te's weel ootate! Sisse tahate põleda wõi?

Noor-Märt (Miili ja ema juure tõtates): Siia! Kandke furnu wälja! Tooliga! Ettewaatlikult! (Seenale): Seena, mine! (Tõstab perenaese käte wahel üles).

Perenaene (hinnudes): Miili! Miili!

Töömehed: Ei fell ole enam elu sees! (Kannawad Miili läwe poole. Seena, hoiab ühe käega last ja toetab kaasa minnes Miili nõtkuwat pääd. Ara).

Wana-Märt (on asjata jalule tõusmise katsed teinud ja abita tooli pääle istuma jäänud, negajalt ahkides): Appi! . . . Appi!

Marjapuu (on kae perenaese ümber pannud, Noore-Märdile): No aidake Wana-Märdi. (Ettewaatlikult toetades ja kandes perenaesega läwe poole. Wana-Märdile): Mis ja weel karjud! Siin ei ole midagi aidata. Piitse tuli, seda ei kustuta keegi! (Perenaesega ära).

Wana-Märt (nagu enne): Appi! . . .

Noor-Märt (Wana-Märdi ümbert kinni hafates ja teda jalule aidates): Tule, isa!

Wana=Märt (ennast poja päale toetades, jõuetult):
Jah lähme! (Storraga toetab ta käed-jalad vastu ja karjub):
Minu raha! Raha! Raha tooge välja! Raha
põleb sisse!

Noor=Märt: Raha? Kus? Kas ta's sul
raudkapis ei ole?

Wana=Märt (nagu arust ära): Ei, ei, süäl!
(Titub kõigest jõust tagatoa ukse poole): Sahtlises sahtlis
laua pääl!

Noor=Märt: Sahtlises sahtlis laua pääl?

Wana=Märt (poja käte vahelt põlvili libijedes,
tats tätt poja poole ülestõstetud): Raha! Raha too
välja! Raha ja paberid! Kõik põleb sisse!

Noor=Märt (laseb Wana-Märbi lahti — see jääb
ähtides kejet tuba põlvili. — Kargab tagakambri ukse poole
ja kujuk selle lahti, — suits ja tuli lööwad vastu. Kõheleb
nõutult ühe filmapilgu, korra isa otja, korra üle ukse põle-
wasse tuppaa waadates. Sel filmapilgul tungib Marjapuu
meestega õuesti tagasi tuppaa).

Wana=Märt (ähtides): Raha! Raha too
välja! Raha! Laua pääl sahtlis!

Noor=Märt (waatab meel korra meeleärakeitliku
waatega isa otja ja kargab põlewasse tuppaa).

Marjapuu (pikkade sammudega tagakambri läwe
poole jookstes): Hull oled wõi? Tuba on elutulud
täis! (Tahab temale järele jooksta. Sel filmapilgul põlewas
toas plahwatus, südantlõhestaw karjatamine, mis tohe lämbub
ja — tume kuffumise müdin. Marjapuu pörkab tagasi).

Mehed (karjuwad läbisegi): Mis see oli?

Marjapuu: Piirituse pudel!

Tõõmehed (segamini): Piirituse pudel?

Marjapuu (kõigest kehast wärisedes): Beremehe
piirituse pudel lõhes!

Tõõmehed (lohtumult): Teewane Jsa! Noor-
Märt! Kas Noort-Märti kätte ei saa! (Teewad ukse
lahki, elus tuli lööb vastu. Uks jälle finni).

Marjapuu: Ei tule Noor-Märt enam tagasi!
Issand olgu tema hingele armuline!

Töömehed: Ehk saab akna kaudu!.. (Kargavad lävest välja).

Wana-Märt (nagu enne): Raha! Päästke raha!

Marjapuu (Wana-Märdist karmilt sinni hakates):
Tule! Siin ei ole enam midagi päästa! (Wab Wana-Märti läwe poole).

Wana-Märt (nagu enne käte ja jalgadega wastu pannes): Enne raha! Raha ja paberid!

Marjapuu (turjalt): Kellele su raha weel waja on, kui poega enam ei ole!

Wana-Märt (ägades): Oh Jumal, Jumal!

Marjapuu: Wõi nüüd tuleb temale ka juba Jumal meele!

Wana-Märt (on hulluks jäänud, rabeleb kõigest jõust wastu, ei lasse enmast läwest välja wedada): Jumal?..
Lahki las! Ara puutu! Kas ja ei näe? Mina olen ise jumal, mina olen ise!..

Marjapuu (teda pea kandes läwe poole wedades):
Mis sa jändad? Hulluks oled läinud wõi?

Wana-Märt (tarjudes): Mina olen ise jumal, mina olen ise! Ratsapiitsaga! Ratsapiitsaga löön ma igale näkku! Ratsapiitsaga!.. (Marjapuu wiib tema üle läwe ära).

(Gesriite).

Wiies waafus.

Üle näitelawa furnuaia müür, selle taga puud, põesad, wana lagunud fabel, kellatorn. Läbi lahtise wärawa, keskel, hauaküntad ja ristid näha. Kirikufell lõpetab hüüdmist, mõned hillised kirikulised töttawad mööda. Wint tittsub, kuskil puhub poisile pajupilli. Wärawa kõrwal kivi otsas istub Mõgri-Märt, wana ja hall ja urgitseb walge kepiga midagi enese ees maas liiwa sees.

1.

W a n a = M ä r t (tiimufesele): Mis sa nüüd! Siin on ju maantee ja see on kõwa! Ega sa siin mulla alla minna ei saa, mis sa asjata puurid! Kust ja's siia said? Uhaa, õõsine wiim on su wälja ajanud. Tuba tuli wett täis, mis? Ja jaa, tuleb mõnikord. Ja nüüd ei ole sul hää? Kellel ta alati hää on, minul wõdi? (Paar krikulist lähewad mööda).

W a n a = M ä r t (nagu enne): Sa tahad siis wägise mulla alla? Pääлмаа ei ole sul hää? Dota, ma wõtan ja wiin su sinna, kus muld pehme, poe siis! Noh! Roni kepi otsa pääle! Mis sa kardad, mina ei tee sulle midagi.

M a r j a p u u (tuleb mööda ja peatab): Tere, Märt! Mis sa säääl teed? Mis sa säääl urgitsed?

W a n a = M ä r t (lõõb korrats silmad üles): Viimufene näe! Puurib ja puurib, tahab maa alla minna. No ei saa. (Viimufesele): — Noh, roni nüüd kepi otsa pääle! Jkka ei taha? Numal! Mina wõtan ju küll hellast, ei tee sulle ju haiget!

M a r j a p u u: Wõdi liimufesega mängib! Kust sa siia said?

Wana-Märt: Kust ma siia sain? — Jah, kust me kõik siia saame! Nagu tema? Mis teda siia ajas? Ja jaa, ma tean: tuba tuli wett täis...

Marjapuu: Käisid wist sääl — (näitab furnu-
aia wärawa poole) oma lapsi waatamas?

Wana-Märt: Lapsi? . . . Mis lapsi siis
minul? . . . Ei ole mul midagi.

Marjapuu (tahetsewalt): Sa ikka mind tun-
ned ka?

Wana-Märt (huvituseta): Mis ma just tunnen!

Marjapuu: Marjapuu, kes sulle uue hoone
ehitas, mis ära põles?

Wana-Märt: Marjapuu? (Wäänab pääd).
Marjapuu? . . . (Siimutele): — Näe kui kaugele sa
juba ära oled läinud! Ja ikka sinna poole, kuhu
ja minema ei pea! Tulewad ju ja astuvad sulle
pääle! Ratastega ajawad üle! Kas sul waesekesel
siis nõndagi palju meelt-mõistust ei ole, et sa pime-
dast pääst. . . Mine ometi sinna poole, sääl on muld!

Marjapuu (nokutab pääga Märdi poole ja astub
minema). Misfugune mees oli! . . .

Wana-Märt (Marjapuule järele waadates): Marja-
puu? Marjapuu? . . . Ma tean! Kuidas ta's nüüd —
niisuguseks on jäänud? Minul lapsi? Ja siin? . . .
(Astub wärawa poole ja waatab furnu-
aiale). Tühi jutt!
(Kahetsedes): Ja oli tark mees! (Siimutele): Ma
ütlesin ju, sa ei pea sinna poole läinud ei
jõua ja enam edasi ja hakkab surema! No mis
mees sina ka oled, mitte midagi hoopigi ei jõua sa
kanda, koke hing minekul! Dota ma wiin ju, kus
sul parem on! (Wõtab siimute peo pääle). Näe, mis-
fugune sa waenekene oled!

(Kats wana naist lähewad mööda).

2.

Esimene naene (teisele): Waata kus wana Mogri=Märt tee ääres kivi otsas, walge kepp peos! Minu mehe ajas kohast wälja, nüüd on hull! (Märdile): Noh, mis sa jääl nüüd istud ja wahid? Kas on hää waadata, kuidas mina wana inimene jala firikusse wantsin?

Wana=Märt: Ära mine! Ära mine silma alla! See jääl on — wihane Jumal!

Naene: See on wihane Jumal jah, see ei jäta kätte nuhtlemata! Meid ajasid tuule-taewa alla, nüüd ei ole enesel ka paremat palka! Kas on nüüd hää?

Wana=Märt (jälle liimufesele): Ja jaa! Wesi tuli tупpa ja muud kui puuri pimedast pääst. . .

Naene (edasi astudes teisele): Eks korra saa igaühe mööt täis. . . (Ära).

Wana=Märt: Ja jaa! Hää kui temaga tege mist ei ole! Dota, ma panen ju sü kraawi põhja mulla sisse, poe nüüd! (Teeb seda, istub jälle kivi otsa, waatab taewa poole ja wõtab kübera pääst). Paista nüüd pääle! Minule ei tee sa halba, temale — ei pääse sa enam kallale. Ei enam! —

3.

Seena tuleb furnuaialt, poisike käefõrwal. Kohkub esite, aga kogub julgust.

Seena: Mogri=onu! Siin saame kokku! Oh Jumal!

Wana=Märt (waatab korra Seenale otsa, siis jälle huwitufeta enese ette maha).

Seena (seisab waitfelt Märdi ees, pühitib filmi ja nutab).

Wana=Märt (jäab rahutumaks. Wähe aja pärast): Mis sa latjekene, nutad? Kas ka wesi tупpa tuli?

Leena: Silma tuli wesi, Mogri-onu! Ei taha
säält sugugi kuwada!

Wana-Märt: Ja, jaa! Ära uisapäisa mine!
Mine sinnapoole kus muld!

Leena (rastelt): Jah, ihkaks sinnapoole minna,
kus muld!

Wana-Märt: Ei saa ise! Ei osta teed!
Puurid pimedast pääst. . .

Leena: Jah, ei saa! Muld ei wõta wastu!
Aeg peab täis saanud olema, siis wiitakse!

Wana-Märt: Tema ma wiisin! (Mõtles
liinukest).

Leena (mõtleb oma furnud veigmeesi): Jah! Tema
te pidite wiima! Oleks ometi parem mina tema
asemel wõinud minna! Aga tema! Tema pidi
minema! (Nutab).

Wana-Märt (on osawõtmata).

Paps: Näin, mis sa iked?

Leena (last häälitsehes): Ah, latsekene! Ei midagi.
Nõndasama. . .

Wana-Märt (on poisikese otsa wahtima hakanud,
ei lase teda enam silmast ja jääb enam ja enam rahutuks).

Leena: Käisin praegu Märdi haua. . . (Nutab).

Wana-Märt (Leenale puurivalt otsa waadates):
Kellest sa räägid?

Leena: Märdist, Mogri-onu!

Wana-Märt (põnewusega): Mis sugusest —
Märdist?

Leena: Oh Zumal! Ta ei tea. Sinu pojast!
Sul olid ju ometi poeg ja tütar? . .

Wana-Märt (tarnilt): Minul?

Leena: Kas sa siis sugugi ei mäleta?

Wana-Märt: Kus siis minul. . . (Rastesti
mõtetes): Marjapuu? Marjapuu ütles ka! . . (Gru-

tatult): Kas siis minul oli? . . . (Veenale): Kuule! See väikene poisikene? . . . See on ju — kes see on? See on ju Märt? Tema filmad, tema juu, tema nägu! Kuule — (tõmbab lapse lähemale). Sina oled ju Märt? Kas sa oled Märt?

Laps: Olen jah Märt.

Wana=Märt (pahaselt): Kuidas siis Marja-puu ütles, et ta sääl on (näitab käega furnuaia poole) ja (Veenale) sina ütled ka — sääl? Ta on ju siin? See on ju Märt, see on ju minu poeg! Muidugi! — Kui väike sa oled! (Püüab mõtteid totku võtta): Sa olid ikka nagu suurem? (Kummardab lapse juure maha). Tule! Ma võtan su sülle! Tule! . . .

Laps (peidab enese ema selja taha): Mina ei taha!

Wana=Märt (järsku): Kus ema on?

Laps: Ema on ju siin!

Wana=Märt (harmilt): See ei ole ema! — Ema? Ema viisime ju sinna! (Näitab furnuaia poole). Temal oli ka selle — vihase Jumalaga. . . Siis matsime eest ära mulla sisse! Tuba tuli wett täis. . .

Veena (aidates): Ei, tuld ikka! Tuba tuli tuld täis. . .

Wana=Märt: Ei, ei — wett! Kas mina's ei tea? Praegu ju matsin tema sinna mulla sisse. . . (Näitab liimukeste poole).

Veena: Ei, ei — sinna ikka! (Näitab furnuaia poole). Ja — ammu juba!

Wana=Märt (pahaselt): Mis sa nüüd segad! Aga — laps sääl, see? . . . See? . . .

Veena (nuttes): See on ju Miili poeg! Sina oled ju tema wanaisa! Oh Jumal, ta ei tea! Kõik on segi! (Lapsel): ära pelga, Mäidu, see on wanaisa. . .

Wana=Märt (tusafelt): Miilit ei ole!

Peena (turwalt): Jah! Miilit ei ole enam!
Miili ka jääl! (näitab täega).

Wana=Märt (pahane, waatab wärawa poole):
Sääl? Kõik ütlevad ikka . . . jääl? (kummardab lapselaps
juure maha). Mina olen ometi sinu isa?

Laps: Ei! Minu isa on Petrogradis!

Wana=Märt (turbilitult): Mis te nüüd kõik
segate! Peaks Jaan tulema. See teab kõik!

Peena: Kes see?

Wana=Märt: Noh — Jaan! Ta tõi mu
jüia ja läks ise kirikusse!

Peena (rastelt): Ah Jumal! Ma tean küll!

Wana=Märt (tusafelt): Sina ei tea, Jaan
teab. Tema teab kõik. Mis tema ütleb, see on,
temast üle ei käi keegi. (Nagu suurt saladust awadates):
Nüüd on tema Mõgril jumal, nüüd on tema!
(Salwats panewalt): Aga ega temast ka kauaks ei saa!
Ei osta enamast eemal hoida. Päts juba kirikusse
filma alla. (Jälle nagu saladust awadates): See teine,
see jälle ei jalli teist enese kõrwal! Ei jalli! . . .

Peena: Jaan? See on ju kurator, kes talu
üle walitseb?

Wana=Märt (pahafelt): Ei ole mitte kurator,
jumal on!

Peena (taastundlitult): Noja, wõib olla! Wõib
olla, et tema nüüd ka on, nagu sina enne! — Mõgri-
onu, kas ta on sinu wastu ka hää, annab sulle ka
jüia ja? . . .

Wana=Märt (farmilt): Miks ta's ei anna?
Kõik annab!

Peena: Ja tubakaraha — kas annab ka? Piipu
ei ole sul ühti? . . .

Wana=Märt (wabandades): Piibu jätsin maha,
raha ei ole. Ei wõi raisata, ei wõi! Kui ka oletski. . .

Veena: Kas sa võtad vastu, Mोगri-onu, ma annaks sulle natukefe? Minu käsi käib hästi! Et sa päris ilma ei ole. . . (Annab rubla).

Wana=Märt (särawate filmadega): Minule annad selle? Päris minule annad?

Veena: Nojah, mis sa nõnda palju räägid. Pane ära.

Wana=Märt (nagu enne): Minule andis rubla! Rubla andis! (Ufaldusega): Kuule! Kas sa tead? Sinule ma ütlen: mul on enne ka juba rubla, nüüd on mul kaks! Ära sa kellegile ütle! Mitte kellegile! Kui Jaan teada saab — tema on ju kurator, ei — jumal! Ja mul on ometi raha waja, nii hädasti waja! Tead ju? Mõistat osta! — Märdile — (mõtetesse wajudes ja nagu meeletuletades) Marjapuu ütles, et Märt sääl on. . . (Näitab furnu-
aia poole). Kas ta's on sääl? (Astub wärawa poole).

Veena: Dota, ma tulen ja näitan!

Wana=Märt: Ei, ei, mina lähen üksi! (Astub furnu-
aiale). Ma tahan näha, kas siis Märt on tdesti sääl. . .

4.

Wärawa wahel tuleb Märdile Pärn vastu. Linna moodi riides, habemega. Kohkub ja waatab Märdile järele, siis

Pärn (tergitab Veena ees kübarat): Wabandage — kas see ei olnud endine peremees Mोगri-Märt?

Veena: Jaa, härra, oli küll.

Pärn (Märdile järele waadates): Kui wanaks ja halliks ta on jäänud!

Veena: Kas teie teda tundsite?

Pärn (libe joon näo ümber): Djaa. Wäga hästi. Aga — sellest on nüüd wiis aastat mööda. . .

Veena (kohkub, tema südames tõuseb eelaimamine ääres): Wiis — aastat? . .

Pärn (ilma kõige aimduseta, tema silmad on lapse päale kinni jäänud): Jaa. Wiis aastat on tükk aega. Ma tean, siin on selle aja sees mõndagi juhtunud. — Kui kena laps teil on! Einnas ei näe nii priskeid poisikefi. (Kumurdab lapse juure maha). Kui wana ta on?

Teena (umbuskmatalt): Wiis aastat.

Pärn (mõtetes): Wõi wiis aastat! Nii suur ja kena on siis juba wiie aastane poisikene!

Teena (nagu enne): Härral ei ole lapsi?

Pärn (piinlikult puudutatud): Ma ei tea. Wõib olla, on mul ka nii wana poisike. . .

Teena (erutuses, kätega, nagu oleks tal waja last kae kõrwal taitsta): Kuidas? „Wõib olla . . . ja teie ei tea?“..

Pärn: Tja! On juhtumisi elus! . . . Elu on nii imelik. . . Wabandage! (Kergitab kübarat, tahab juttu lõpetada ja tagasi astuda).

Teena (suures erutuses): Teie? Teie olete? . . .

Pärn (wiisakalt): Pärn on minu nimi. Peeter Pärn! (Wähe piinlikult puudutatud). Teie ehk tundsite mind enne?

Teena (tahwatab, nagu abiotfiwa pilguga enese ümber waadates): Pärn!! Kaupmees Pärn!!

Pärn: Kaupmees? — Olnud korra. (Rahutumaks jäädes): Ja teie?

Teena (waenulikkalt): Mina? Kes mina olen? Oh, see on ju nii kõrwaline asi!

Pärn (wõdrastades): Soo? Palun, wabandage!..

Teena (waenulikkalt): Ei, ei, teil ei ole midagi wabandust paluda, aga — mispäraft olete tulnud, härra Pärn? (Siirmit): Mispäraft olete tulnud? . . . Nii äkki! Dotamata! . . .

Pärn (wähe äritatult): Teie wõtate mind nagu ülekuulamise alla! Aga — olgu. Ma tahan teile

ütelda: Ma tulin, et oma naese haul palvetada, ja — oma lapse järele tulin ma. . .

Veena: Oma lapse järele tulite te! . . Mis õigus on teil lapse pääle?

Pärn (äritatult): Weidi imelik küsimine. Jät peaks oma lapse pääle ometi mingisugune õigus olema! Aga teie sõnad ja teie waenulik wiis, kuidas pean ma seda enesele seletama?

Veena (suures ärevuses): Mina olen Veena Bond, teie naesewenna mõrjsja ja — laps jääl — poisifene jääl on — Miili ja teie laps!

Pärn: Minu laps! Wu Jumal, minu laps!! Sellepärast minu film juba kohe esimesel filmapilgul tema pääle kinni jäi, nagu wäega kisti mind tema poole. . . See on minu poeg! Jumal, kui ilus ja kena poisike! Ja mina olen tema isa! (Kummardab lapse juure maha). Mäidu! Kas ja tuled isa sülle? (Laps kardab). Ta ei tunne mind weel! Küll meie hääbeks sõpradeks saame! (Kahtiste kätega Veena poole astudes). Kuidas ma teid pean tänama, teie olete temal ema ja isa eest olnud. . .

Veena (lapsega eemale taganedes): Ärge tänage, lapse siin olen ma endale kaswatanud! Miili andis tema surmatunnil minule ja mina olen temale ema olnud. Jsa — ei ole temast midagi hoolinud!

Pärn (taganedes, kätt filmade ette lüües): Teil on õigus! Teil on õigus mulle seda ette heita. . .

Veena: Wiis pikka aastat ei ole teie kordagi lapse järele küsinud ja nüüd korraga tulete te ja tahate mult last wõtta! (Warjab lapse käte wahela).

Pärn (isijest): Teil on õigus minu üle nõnda mõtelda. Seda ei wõi ma teile keelda. Aga kohut mõista, minu üle kohut mõista, seda õigust teil ei ole. . .

Veena (nagu enne): Kordagi ei ole teie oma lapse järele igatsust tunnud, muidu oleksite juba

ammu warem tulnud! Teil ei ole lapse pääle õigust!
Mina ei anna teile last! (Sürglisset): Mina ei anna!

Pärn (nutralt, aga mehelikult): Teie teate, mis-
suguses seisukorras ma olin, kui mu naene suri?!
Mul ei olnud kopikutki raha taskus ega riideid ihu
püäl siia tagasi tema matusele tulla! Suurlinn —
see sööb, kes sääl „põhja“ langeb, on kadunud. See
peab ennaft kõigi tuttawate eest peitma! Seda peab
„uulits“ nagu tangidega kinni. Ja kes sääl põhjast
jälle tagasi üles päädki pääle wee tagasi tõsta tahab,
sell peab kindlat tahtmist olema, jõudu ja — õnne ka
oma jagu. Suurlinna õht aga küpsetab ka —
kergetisest inimese, kui — see selle kätte ei sure. —
Sellepärast ei ole ma ammu ja waremine tulnud. —
Ma tahtsin tulla kui uulits mind enam ei pidanud,
aga siis — tahtsin ma enne midagi olla, kui ma
oma lapse wiin. Ja see — wõttis wiis pikka aastat!..

Teena (ühe silmapilgu raskesti mõtetes enese ette maha
waadates, siis lapse juure maha kummardades): Mäidu!
Anna isale kätt. See on nüüd isa, keda ja alati
votajid. (Nutab).

Pärn (kummardab maha ja sirutab lapsele käed wastu):
Mäidu! Mäidu! Pojake! . . . (Tõstab lapse juu-
juure ja kallistab teda).

Laps (süüab Pärni kätte wahelt lahti ja surub enese
ema lähedale tagasi).

Pärn (äritatult): Minu Jumal! Ta ei jalli
mind! Teie olete mult mu lapse wõtnud!

Teena: Ei, aga teie tahate teda minult wõtta!
Kas teie teate, mis teie mulle teete, kui teie mult
lapse wõtate! Kui teda ei oleks olnud, abita maha-
jäetud loomakest, kellele mind ilma püäl weel waja
oli — ei tea, kas ma seda kõit, mis minu pääle
tuli, üleelada oleksin suutnud! Laps kõitis mind
elu külge, mul oli temast tröösti ja rõõmu. Mõgri-

Märdi õnnetust-toojat pändust ei pidanud temal waja olema, ära pöördä tahtsin ma tema pääkohalt raha needmise! Laps heinakuhela sees ja rukimihkude wahel oleme meie wana-Anuga tööd teinud, et higi woolas, oleme — kaks naesterahwast — katjunud talu pidada ja oleme seda suutnud, — puhkuse tundideks oli meil ju meie laps, meie filmatera, meie rõõm. . . Ja nüüd tulete teie ja tahate must teda wõtta!

Pärn: Ma pean! Minu õnnetu naese ainute pändus — hääks teha tahan ma lapsese, mis ma ema wastu patustasin! Lubage mulle seda!

Seena: Ei. — Ei!

Pärn (äritatult): Kas teie selle pääle ei mõtle, kelle jaoks mina olen elanud, kelle jaoks küiintehammastega ülespoole püüdnud, kelle eest minu juuks enneaegu härmatanud on, kes minu wanade päewade lootus! — Ma tahan oma last, ma pean oma lapse jaama! (Strutab uuesti käed lapse järele wälja).

Laps (jookseb Seena juure, hakkab tema ümbert finni):
Ema, mina pelgan!

5.

Sel filmapilgul tuleb Märt, hõlnud laiali, furnuacalt ja jääb Seena ette seisma.

Wana-Märt (erutatult ja etteheitwalt): Mis sa petsid mind, et Märt sääl on? (Näitab furnuacia poole). Sääl ei ole midagi muud, kui künkad ja ristid! Minu poeg on ju siin, see on ju Märt! (Kummardab lapse juure maha). Mäidu? Sina oled ometi minu poeg? Mina olen ometi sinu isa?

Seena: Ei, Mõgri-onu! Sääl on Mäidu isa! (Näitab Pärni pääle).

Wana-Märt: See? Kuidas siis see? See on ju wõdras inimene.

Veena: See on Pärn! Tuleta meele —
Miili mees!

Wana-Märt (tufaselt): Miilit ei ole! (Rastesti mõtetes): Pärn? .. Pärn? .. Üks Pärn hull oli, see tahtis igalühel „päält võtta“... (Haffi tähtab temale midagi meele, haffab kõigest kehast värisema). Sina? .. Sina oled, kes Miili ära wiis, kes mind läbi akna piisfiga ähwardas, kui tütar tagasi nõudma läksin. Koer! Ja nüüd ei ole sul temale mitte süüagi anda! Mitte süüagi ei ole sul temale anda? ..

Pärn (põrutatult): Kas teie teate, mis ma selle eest annaksin, kui ma teinud ei oleks, mis ma teinud olen! Aga olnud asju ei saa olemataks teha keegi!

Wana-Märt: Ei saa? .. Ei saa? .. Miski-pärast ei saa? Kõik saab! (Veenale): Kas sa kirjutasid Miilile: tulgu ära! Tulgu muud kui ära! Mitte halba sõna ma ei ütle! ..

Veena (ärbalt): Miilit ei ole ju enam!

Wana-Märt (Pärni päale näidates): Mis ta's nüüd jälle tahab?

Veena: Tema on Mäidu järele tulnud. Tema tahab Mäidut ära wiia!

Wana-Märt (wäga äritatult): Mis? Tütre wiis, nüüd tahab poega? Teist last ma ei anna! Teist mitte enam! (Wihaselt Pärnile): Saatan! Ära tahad häwitada minu sugu maa päält?

Pärn (ei tea mis teha, wõi mis wastata, õnnetu): Mõgri peremees —

Wana-Märt: Mis sul's lapsele anda on, mis sina siis temale wõid anda? Sul ei ole ju süüa, enesele ega temale! Ahaa, ma tean küll, sa tahad laste kaudu minu raha! (Pistab käe taskusse, näitab peopesa pääl kahte rubla): Oh küll, ei anna! (Pigistab peo kõvasti kinni). Ei anna!

Pärn: Mina ei taha enam kellegi teise raha. Mina tahan ainult oma last! Oma last, et oma käte waewaga teenitud kopikutega teda üleskasvatada. Seda ei wõi mulle keegi keelda.

Bana = Märt (wihaselt): Ei wõi? . . . Jaa — tean küll, kohus ja kirikhärra, kõik on sinu nõus, muud kui laulatawad, mulle appi ei tule keegi! Aga — (lapsese) sina ära mine temaga, nagu Miili läks! Temal ei ole sulle midagi anda. Süüa ka ei ole! Aga näe, mina! (näitab kahte rublat). Mina ostan sulle mõisa! Kohe lähen ja ostan. (Meelitades): Ära mine, Mäidu, ära mine, ratsapiitsaga löö näkku. Ma toon sulle piitsa kah! (Rahstu ära. Waitus).

Pärn (hinge põhjani põrutatud): Jaa! Ma mõistan nüüd! Süü olen ma oma hinge pääle koormanud ja sellest ei wabasta keegi. Ühe olin ma oma tugewuse ja terawa mõistuse pääle, aga — ühe kui teise ees, kes iseenele pääle julge, kerkib ühel päewal midagi üles, suur ja wääramata ja hirwitab: siia maale ja mitte edasi. Üks kaotab siis oma mõistuse, teine naese, lapse ja kodu, kõik mis teda elu külge seob. — Minu ja minu lapse wahel on minu naese haud — Mogri-Märdilgi wõib olla, on lapse pääle ennemini õigus kui mul — ja ennemini on õigus ta pääle ka — teil!

Leena (siigutatud): Minul? Mis mina lapse kasuks teha olen wõinud, seda on laps ise mulle kuhjaga tasunud. Ei julge ma isalt tema eesõigust nõuda! Kui teie tema mult wõtta tahate . . . mina ei wõi seda keelda! . . .

Pärn (raskelt): Mis on minu, kõiges kahe sõnaga kirikuraamatus paberi pääl seisaw isadiguss wäärt! Mis saan mina temale olla! Last teilt wõtta tähendaks uut ülekohut. Teie olete temale ema olnud. Ei, Leena! Olgu mis mõttega tahes

ma tulnud, nüüd võin ma ainult paluda: Olge edasi lapsele ema asemel. . .

Veena (niistete silmadega): Teie jätate lapse mulle? Ma tänan, tänan! (Patus Pärnile rääki). Rahetsema ei pea teie seda mitte.

Pärn: Teie tänate mind? Mis pean siis mina ütleva? Veena! Sõnad ei ütle ju midagi, aga kui ma juba igavesti teie võlgnik olen, siis — jätke mulle õigus veel midagi paluda. . .

Veena: Nääkige!

Pärn (rastelt): Ma olen nüüd oma naese haua põlvitanud, olen oma last näinud ja tean, et ta armastusest ilma ei ole, ma võin nüüd jälle tagasi pöörduda oma üksildusesse, kust ma tulnud. . . (Veena poolt sügustus). Ei, ei, ma ei kaeba mitte, ma võtan ju südame rahu kaasa, ma ei ole ju paremat väärt, aga — nii egoistlik on inimene. . . Veena! (Veena vaatab temale otsa). Kui mul sääl väljas külm hakkab ja igatsus oma lapse armastuse järele ära võidmata suureks kasvab . . . kas tohin siis — tagasi tulla, eneselegi kodu leidma? Kaska jumala needmine on meie ümber armastatud inimeste hauad üleskerkida lastanud, ehk õitseb neil künkastel õnnistus noore elu jaoks, mis meie mõlemile kallid, — tohin ma tulla?

Veena (vaitselt): Tulge! (Tõstab lapse üles ja annab Pärnile süle). Ja kui teie tulete, peab laps teile aitama kodu valmista.

Siirikuteil hakkab hüüdma. Pärn ja Veena — laps mõlemate vahel — vaatavad üksteise otsa ja annavad üksteisele rääki.

(Gesritte).

K. Sööt'i — G. Roht'i kulul Jurjewis ilmunud järgmised

näitemängud,

mis suuremalt osalt „Wanemuise“ näitelawa wäljaandena ilmunud, on kõigist raamatukauplustest saada:

Mewsi ema. Wiiewaatusline draama Frits Stavenhageni järele Saksa keelest ümber pannud Anna Haawa. Hind 50 f.

Südamets. Kolmewaatusline lustmäng L. Anzengruberi järele D. Rütli ja J. Viiv. Hind 60 kop.

Hafemanni tütre. Naljämäng 4 waatuses A. V'Arronge järele G. Enno. Hind 70 kop.

Puusepad. Karl Schönherri ühejärguline kurbmäng J. Viiv ja A. Simmi tõlkes. Hind 40 kop.

Kommisfari herra. G. Courteline ühejärguline pilt elust A. Simmi tõlkes. Hind 40 kop.

Tiiger. Ühewaatusline naljamäng. Ed. Brisebarre ja Marc-Micheli järele L. Simm. Hind 40 kop.

Metsamajas. Näitemäng 4 waatuses. Richard Skowronek'i järele K. Luud. Hind 60 kop.

Kihlus. Ühejärguline naljanäitus. Aleksis Kivi järele Soome keelest ümber pandud. Hind 30 kop.

Soo pinnal. Näitemäng kolmes waatuses. Hind 50 kop.

Bartel Turaser. Tõdliste draama 3 waatuses. Ph. Langmanni järele K. Kadak ja A. Simm. Hind 60 kop.

Wargad. Naljämäng kahes waatuses. Rudolf Blaumanni järele Väti keelest M. Pufits. Teine trükk. Hind 40 kop.

.. .. Raamatute päladu

K. Sööt'i raamatukaupl. Jurjewis.

Etendamisega luba eest ei ole mingisugust iseäralist maksu maksta.

K. Sööt'i — G. Roht'i

ee ee raamatukauplusest Jurjewist ee ee
on kõiki paremaid eestikeelseid ilufirjanduslisi ja teaduslise siuga kui ka waimulikka

raamatuid

jaada. — Kõik uued raamatud on warsti pääle ilmumise K. Sööt'i raamatukaupluses müüdawad.

Tellimised, mis posti kaudu kätte saadetakse, täidetakse ruttu ja korralikult.

K. Sööt'i raamatukauplusel on juhtnõtteks, omas ladus häid raamatuid pidada ja neid rahwa sekka laotada.

Raamatukogudele, kooliõpetajatele ja raamatukauplustele harilikud protsendid.

K. Sööt'i raamatukauplus wõtab oma pääle terweid raamatukogusid kokku seada, millede juures antud juhtnõtet tähele pandakse, kas kogusse häid ilufirjanduslisi, teaduslisi wõi muud raamatuid soowitakse jne.

Kõiki raamatuid wõib K. Sööt'i raamatukaupluse kaudu ka kirjalikult, postiga ehk raudtee kaudu tellida, kus juures adresse, kuhu raamatud saata, selgesti üles tuleb anda, ühes postijaama nimetusega. Kirjalikult tellida wõib ka nõnda, et tellitud raamatute hind jaamas ehk postkontoris, pakki wastu wõttes järele maksetakse (съ наложеннымъ платежомъ). Soowitaw on aga, et vähemate tellimiste juures — (alla kahe rubla) raha ette saadetakse, sest et järele maksuga saatmine wäike pakki kohta liiga kalliks läheks. Wäikeid summasid wõib tellimiste juures finnisse kirjas markides kaasa saata. Suuremate tellimiste juures palusime wõimalikult üht osa raha tellides ette maksta.

Raamatute kättesaatmisel arwatakse saatmise sulu juurde. Riispaela all maksab saatmine: 4 loodi päält 2 kop., 1 noela päält 16 kop. postikul. Kui sarnane saadetus finnitatud (казаное) peab olema, siis on 10 kop. enam maksta.

Tellimise aadress: Jurjew, K. Sööt'i raamatukauplus. Wene keeli: Юрьевъ, Лифл., Книжный магазинъ К. Сеера.

Soowijatele saadetakse Eesti kirjaturul saadawate raamatute nimekirja hinnata koju kätte.

Бид 40 коп.